

HUDOBNÁ NÁUKA 5

pracovní zošit

Hudobná náuka 5

pracovný zošit

©deseart.sk only for study ©vozar

Meno: _____

1. Opakovanie

Zápis nôt v husľovom a basovom kľúči:

g¹ e¹ g¹ f¹ e¹ d¹ c¹ h a g a h c¹

Názvy oktáv: subkontra (C₂ – H₂), kontra (C₁ – H₁), veľká (C – H), malá (c – h), jednočiarkovaná (c¹ – h¹), dvojčiarkovaná (c² – h²), trojčiarkovaná (c³ – h³), štvorčiarkovaná (c⁴ – h⁴), päťčiarkovaná (c⁵).

Označenie 8va — — — sa používa na zápis nôt, ktoré by si vyžadovali mnoho pomocných čiar.

c³ d³ e³ f³ g³ a³ h³ c⁴ c³ d³ e³ f³ g³ a³ h³ c⁴

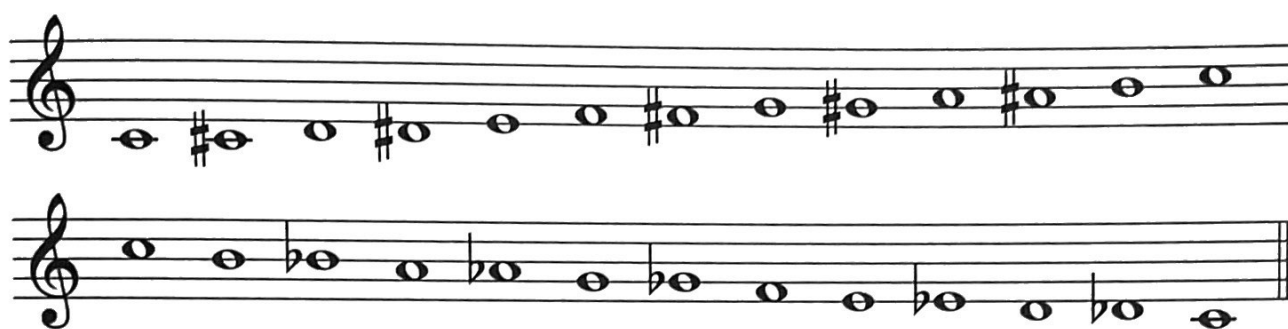
Tóny základné sú c, d, e, f, g, a, h.

Tóny odvodené vytvoríme zo základných tónov zvýšením alebo znížením o jeden alebo dva poltóny.

# - zvýšenie o poltón	cis	dis	eis	fis	gis	ais	his
× - zvýšenie o 2 poltóny	cisis	disis	eisis	fisis	gisis	aisis	hisis
b - zníženie o poltón	ces	des	es	fes	ges	as	hes
bb - zníženie o 2 poltóny	ceses	deses	eses	feses	geses	ases	heses

Platnosť posuviek ruší odrážka ♮.

Zápis nôt po poltónoch:

Zápis nôt s jednoduchými a dvojitými posuvkami:

Prehľad taktov:

Okrem vyššie uvedených taktov sa v hudbe vyskytujú takty päťštvrtňové, šesťštvrtňové, šesťosminové, sedemosminové, deväťosminové a ďalšie.

2. Enharmonické tóny

Enharmonické tóny rovnako znejú, ale inak sa volajú a píšú. Enharmonická zámena znamená zámenu daného tónu za tón rovnakej výšky, ale iného mena.

	cis des	dis es		fis ges	gis as	ais hes	
c his		d	e fes	f eis	g	a	h ces
							c his

Enharmonicky zámenné tóny:

cis¹ – des¹ dis¹ – es¹ e¹ – fes¹ eis¹ – f¹ fis¹ – ges¹

gis¹ – as¹ ais¹ – hes¹ h¹ – ces² his¹ – c² cis² – des²

3. Úloha

Zakrúžkuj takty, v ktorých sú oba tóny enharmonicky zámenné.

4. Intervaly

Interval je výšková vzdialenosť medzi dvoma tónmi. Intervaly delíme na základné a odvodené, vrchné a spodné, harmonické a melodické.

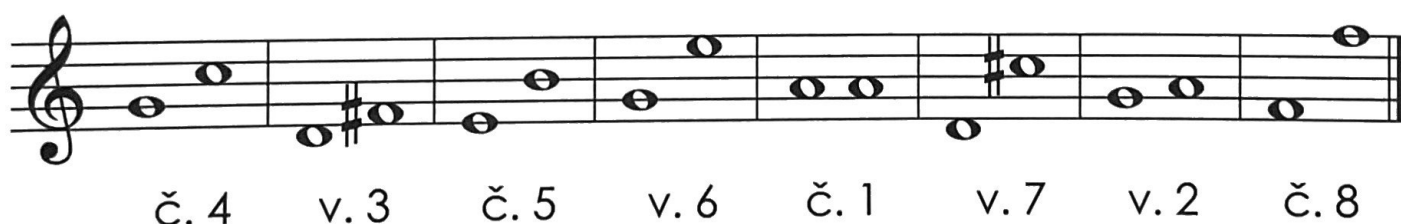
Základné	čisté a veľké
Odvodené	vznikajú z intervalov základných ich rozšírením alebo zúžením o jeden alebo dva poltóny
Vrchné	od daného tónu smerom nahor
Spodné	od daného tónu smerom nadol
Harmonické	znejú súčasne, noty sa zapisujú nad sebou
Melodické	znejú po sebe, noty sa zapisujú za sebou

5. Intervaly čisté, veľké a malé

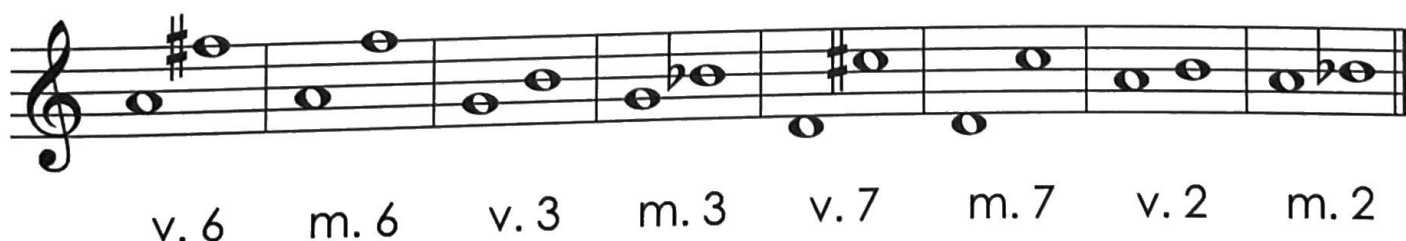
Intervaly základné sú čisté a veľké. Tvoria sa a určujú podľa durovej stupnice (od prvého stupňa stupnice smerom nahor).

Čisté intervaly sú prima, kvarta, kvinta, októva.

Veľké intervaly sú sekunda, tercia, sexta, septima.

Z veľkého intervalu vytvoríme interval malý znížením vrchného tónu o poltón alebo zvýšením spodného tónu o poltón. Z čistých intervalov nie je možné vytvoriť malé intervaly.

6. Intervaly zväčšené a zmenšené

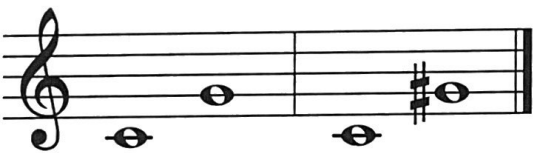
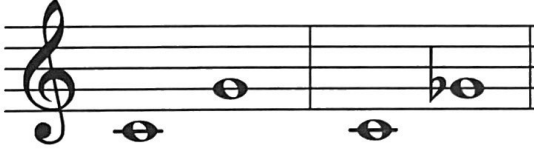
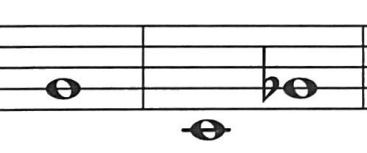
Intervaly odvodené vznikajú z intervalov základných zvyšovaním alebo znižovaním jedného z tónov intervalu (o jeden alebo dva poltóny).

Z čistých intervalov vytvoríme intervaly zväčšené a zmenšené.

Čistú kvintu tvoria tóny c – g.

Zväčšenú kvintu vytvoríme zvýšením tónu g o pol tónu na tón gis.

Zmenšenú kvintu vytvoríme znížením tónu g o pol tónu na tón ges.

základný	odvodený	základný	odvodený
			
č. 5	zv. 5	č. 5	zm. 5

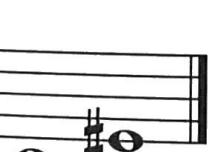
Z veľkých intervalov vytvoríme intervaly zväčšené a malé. Z malých intervalov vytvoríme intervaly zmenšené.

Veľkú terciu tvoria tóny c – e.

Zväčšenú terciu vytvoríme zvýšením tónu e o pol tónu na tón eis.

Malú terciu vytvoríme znížením tónu e o pol tónu na tón es.

Z malej tercie c – es vytvoríme zmenšenú terciu c – eses.

základný	odvodený	základný	odvodený	odvodený
				
v. 3	zv. 3	v. 3	m. 3	zm. 3

Z veľkého intervalu vytvoríme malý a z malého intervalu zmenšený.

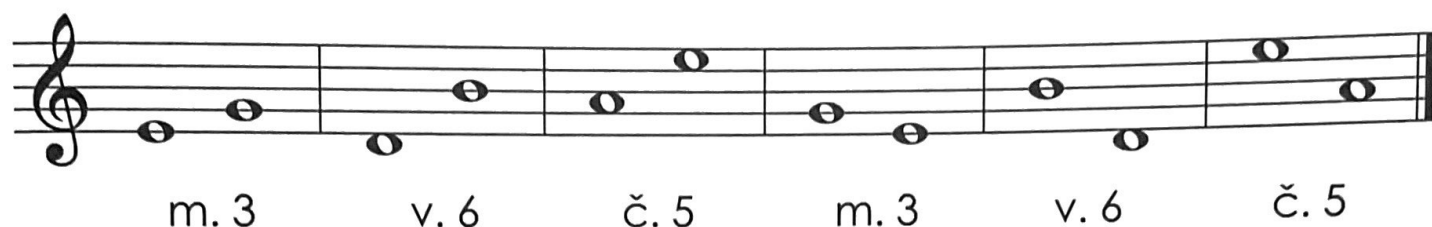
7. Intervaly vrchné a spodné

Intervaly vrchné tvoríme od daného tónu smerom nahor.

Intervaly spodné tvoríme od daného tónu smerom nadol.

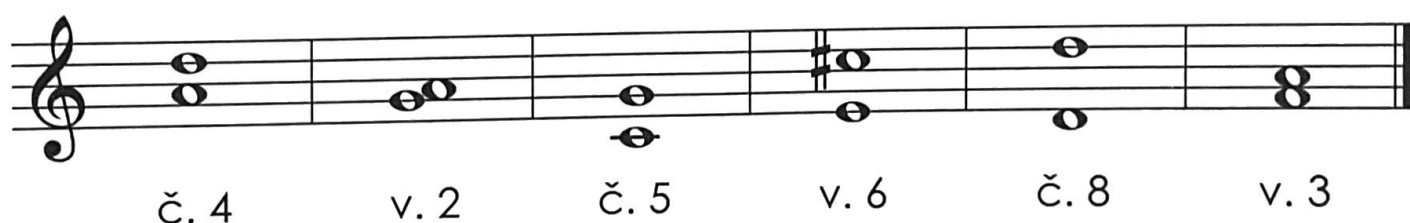
Intervaly vrchné:

Intervaly spodné:

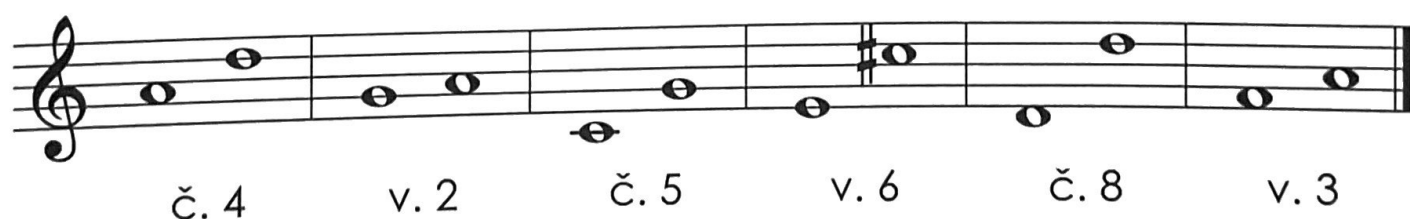

8. Intervaly harmonické a melodické

Intervaly harmonické – obidva tóny znejú súčasne. Noty harmonických intervalov zapisujeme nad seba. Výnimku tvoria intervaly prima a sekunda (noty sa zapisujú tesne vedľa seba, aby sa neprekrývali).

Intervaly melodické – oba tóny znejú po sebe.

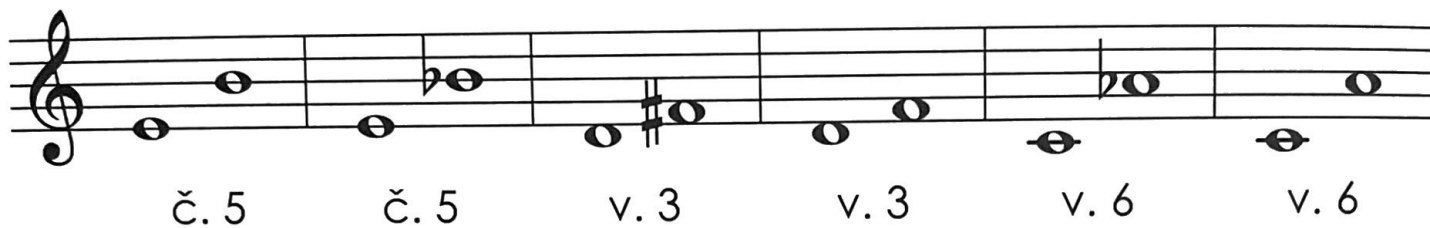
9. Intervaly presahujúce októvu

Intervaly presahujúce októvu sú nona a decima.

10. Úlohy

Zakrúžkuj intervaly, ktoré sú správne.

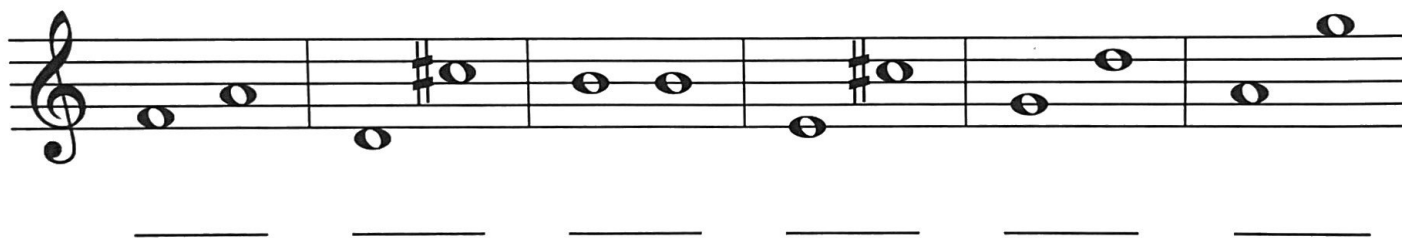

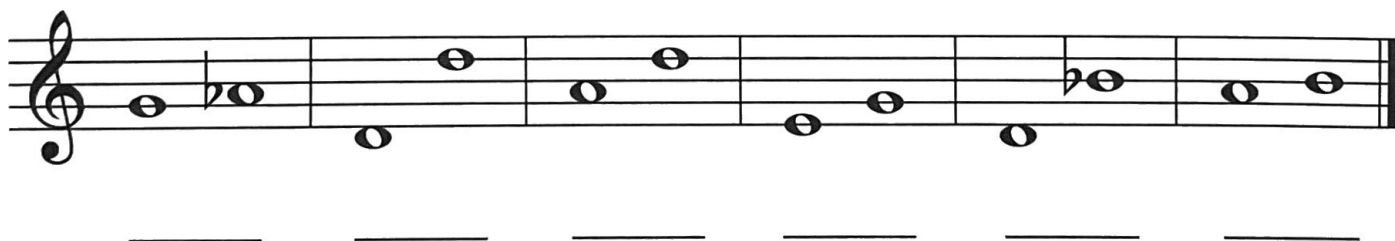
č. 5 č. 5 v. 3 v. 3 v. 6 v. 6

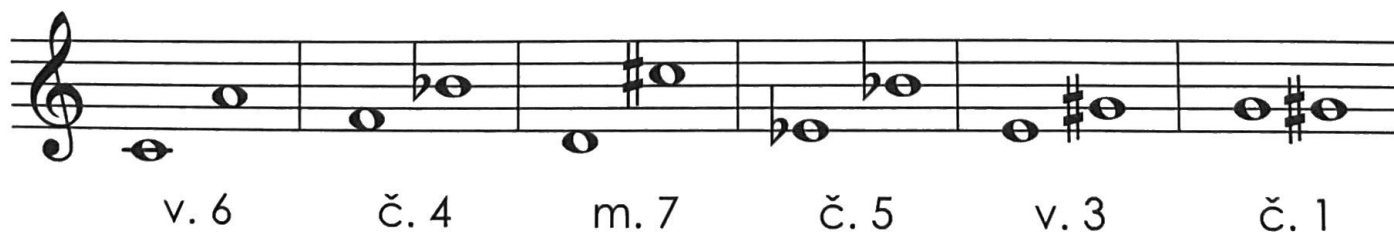
č. 4 č. 4 v. 2 v. 2 v. 7 v. 7

Doplň názvy čistých, veľkých a malých intervalov.

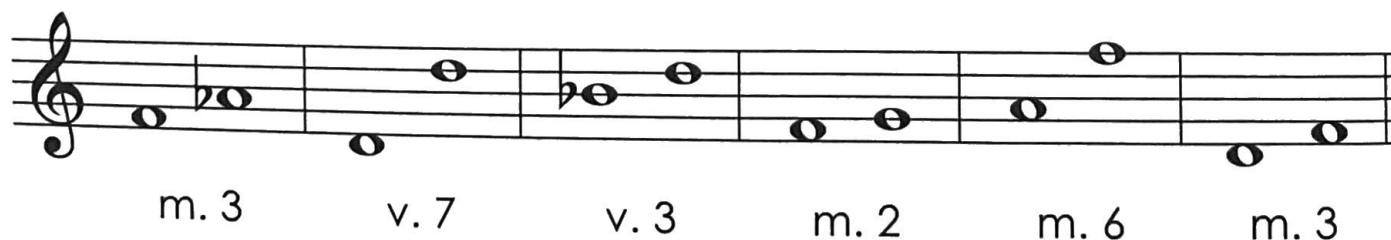

Zakrúžkuj intervaly, ktoré sú správne.

v. 6 č. 4 m. 7 č. 5 v. 3 č. 1

m. 3 v. 7 v. 3 m. 2 m. 6 m. 3

Doplň intervaly.

Interval exercise 1:

Notes: m. 7, č. 4, m. 3, v. 6, m. 2, č. 5

Interval exercise 2:

Notes: v. 2, č. 5, m. 6, v. 7, m. 2, č. 1

Doplň názvy intervalov.

Interval exercise 3:

Notes: [Interval 1], [Interval 2], [Interval 3], [Interval 4], [Interval 5], [Interval 6]

Interval exercise 4:

Notes: [Interval 1], [Interval 2], [Interval 3], [Interval 4], [Interval 5], [Interval 6]

Doplň intervaly.

Interval exercise 5:

Notes: zv. 5, zm. 4, zm. 7, zv. 2, zm. 8, zv. 1

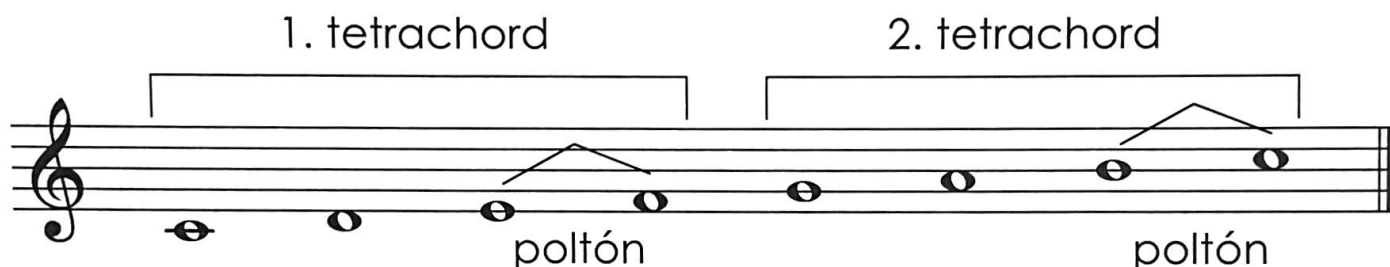
Interval exercise 6:

Notes: zm. 6, zv. 4, zm. 5, zv. 7, zv. 6, zv. 8

11. Durové stupnice do 7# a 7b

Durová stupnica má päť celých tónov a dva poltóny.

Durová stupnica sa skladá z dvoch tetrachordov, každý po štyroch tónoch. V prvom aj druhom tetrachorde sú dva celé tóny a jeden poltón.

Predznamenanie (# alebo b) zapísané na začiatku notovej osnovy určuje tóninu skladby. Posuvky v predznamenaní zvyšujú alebo znižujú všetky noty toho istého mena a platia pre celý riadok.

Zápis predznamenanania
v husľovom kľúči:

Zápis predznamenanania
v basovom kľúči:

Predznamenanie durových stupníc do 7 krížikov a 7 bé:

C dur – bez predznamenanania					
G dur	1 #	fis	F dur	1 b	bé
D dur	2 #	fis, cis	B dur	2 b	bé, es
A dur	3 #	fis, cis, gis	Es dur	3 b	bé, es, as
E dur	4 #	fis, cis, gis, dis	As dur	4 b	bé, es, as, des
H dur	5 #	fis, cis, gis, dis, ais	Des dur	5 b	bé, es, as, des, ges
Fis dur	6 #	fis, cis, gis, dis, ais, eis	Ges dur	6 b	bé, es, as, des, ges, ces
Cis dur	7 #	fis, cis, gis, dis, ais, eis, his	Ces dur	7 b	bé, es, as, des, ges, ces, fes

Durové stupnice s krížikmi odvodzujeme na piatom stupni predchádzajúcej stupnice. Piaty stupeň v C dur je tón g, ktorý je zároveň prvým tónom stupnice G dur. Durové stupnice s bé odvodzujeme na štvrtom stupni predchádzajúcej stupnice. Štvrtý stupeň v C dur je tón f, ktorý je zároveň prvým tónom stupnice F dur.

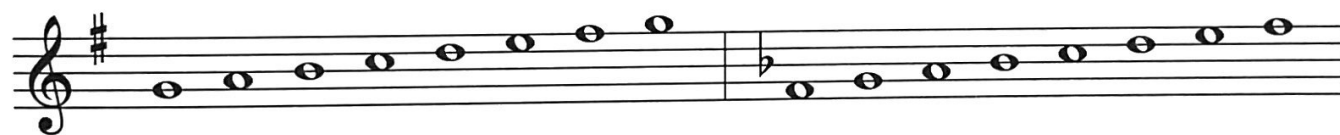
Stupnica C dur (bez predznamenanania)

Durové stupnice s krížikmi:

Durové stupnice s bé:

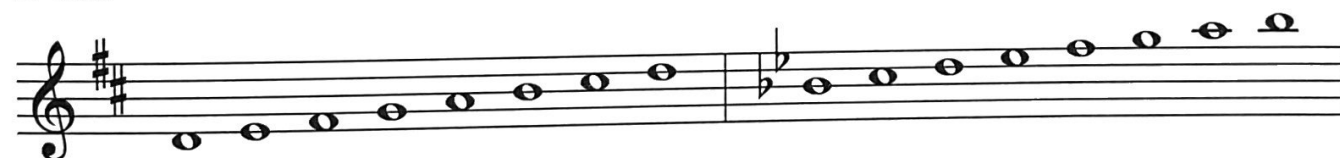
G dur

F dur

D dur

B dur

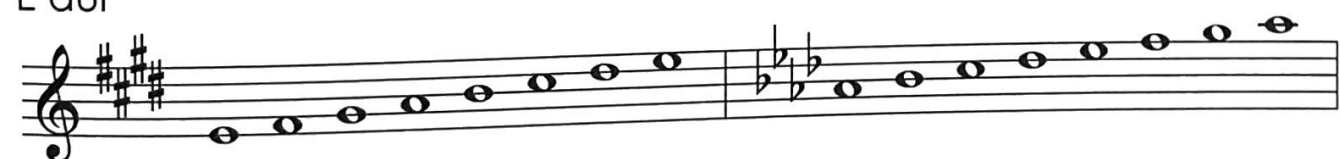
A dur

Es dur

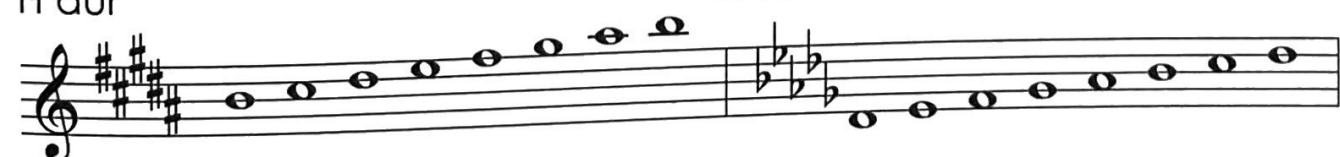
E dur

As dur

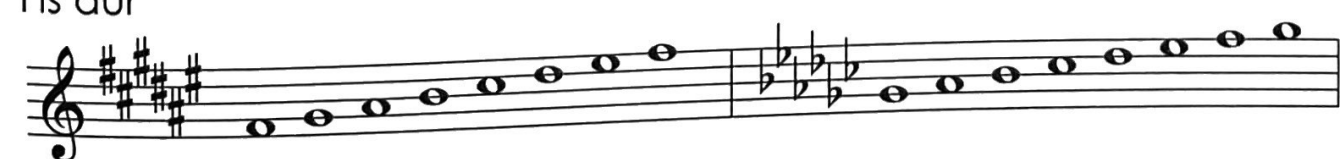
H dur

Des dur

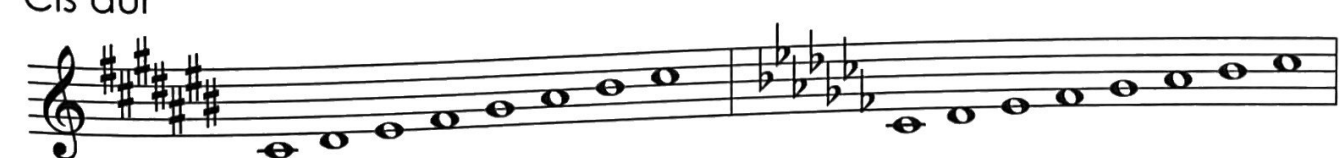
Fis dur

Ges dur

Cis dur

Ces dur

12. Obraty durového kvintakordu

Durový kvintakord je zostavený z veľkej a malej tercie, spodný a vrchný tón tvoria čistú kvintu. Durový sextakord – prvý obrat kvintakordu je zostavený z malej tercie a čistej kvarty, spodný a vrchný tón tvoria malú sextu. Durový kvartsextakord – druhý obrat kvintakordu je zostavený z čistej kvarty a veľkej tercie, spodný a vrchný tón tvoria veľkú sextu.

Kvintakord, sextakord a kvartsextakord C dur:

Diagram illustrating the construction of the C major triad and its first and second inversions:

- č. 5 (C major triad):** Consists of the 3rd, 5th, and 7th degrees of the C major scale. The interval between the 3rd and 5th degrees is a major 3rd (v. 3 + m. 3), and the interval between the 5th and 7th degrees is a major 3rd (m. 3 + č. 4). The bottom interval is labeled 5.
- m. 6 (C major first inversion):** Consists of the 4th, 6th, and 1st degrees of the C major scale. The interval between the 4th and 6th degrees is a major 3rd (m. 3 + č. 4), and the interval between the 6th and 1st degrees is a major 3rd (č. 4 + v. 3). The bottom interval is labeled 6.
- v. 6 (C major second inversion):** Consists of the 5th, 7th, and 2nd degrees of the C major scale. The interval between the 5th and 7th degrees is a major 3rd (č. 4 + v. 3), and the interval between the 7th and 2nd degrees is a major 3rd (v. 3 + m. 3). The bottom interval is labeled 6/4.

Obraty kvintakordov G dur, D dur, A dur, E dur:

Diagram illustrating the construction of the G major, D major, A major, and E major triads and their first and second inversions:

- G major:** 5, 6, 6/4, 5, 6, 6/4
- D major:** 5, 6, 6/4, 5, 6, 6/4
- A major:** 5, 6, 6/4, 5, 6, 6/4
- E major:** 5, 6, 6/4, 5, 6, 6/4

Obraty kvintakordov F dur, B dur, Es dur, As dur:

Diagram illustrating the construction of the F major, B major, E-flat major, and A-flat major triads and their first and second inversions:

- F major:** 5, 6, 6/4, 5, 6, 6/4
- B major:** 5, 6, 6/4, 5, 6, 6/4
- E-flat major:** 5, 6, 6/4, 5, 6, 6/4
- A-flat major:** 5, 6, 6/4, 5, 6, 6/4

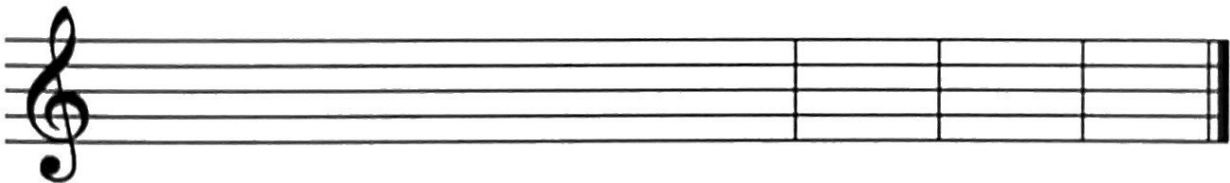
13. Úlohy

K názvom stupníc doplň počet krížikov alebo bé v predznamenaní.

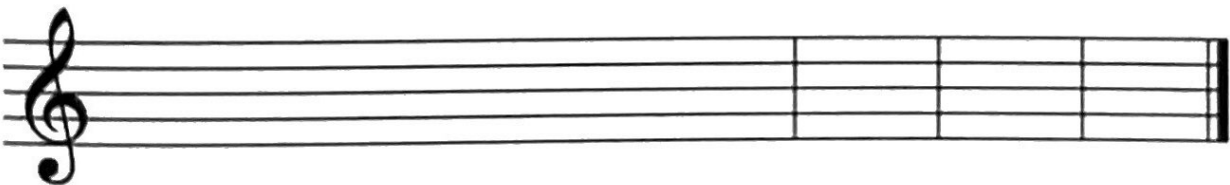
E dur 4 # D dur ____ # H dur ____ # A dur ____ # Fis dur ____ #
B dur ____ b As dur ____ b F dur ____ b Es dur ____ b Des dur ____ b

Ktorá durová stupnica má na treťom stupni tón gis? ____ dur

Napiš durovú stupnicu, ktorá má v predznamenaní štyri krížiky. K danej stupnici doplň kvintakord, sextakord a kvartsextakord.

Napiš durovú stupnicu, ktorá má v predznamenaní štyri bé. K danej stupnici doplň kvintakord, sextakord a kvartsextakord.

Ktorá durová stupnica má na štvrtom stupni tón hes? ____ dur

Doplň názvy stupníc podľa predznamenanania. Prečítaj názvy nôt v oboch stupniciach.

stupnica ____ dur

stupnica ____ dur

Ktorá durová stupnica má v predznamenaní 7 krížikov? ____ dur

Ktorá durová stupnica má v predznamenaní 7 bé? ____ dur

14. Úlohy

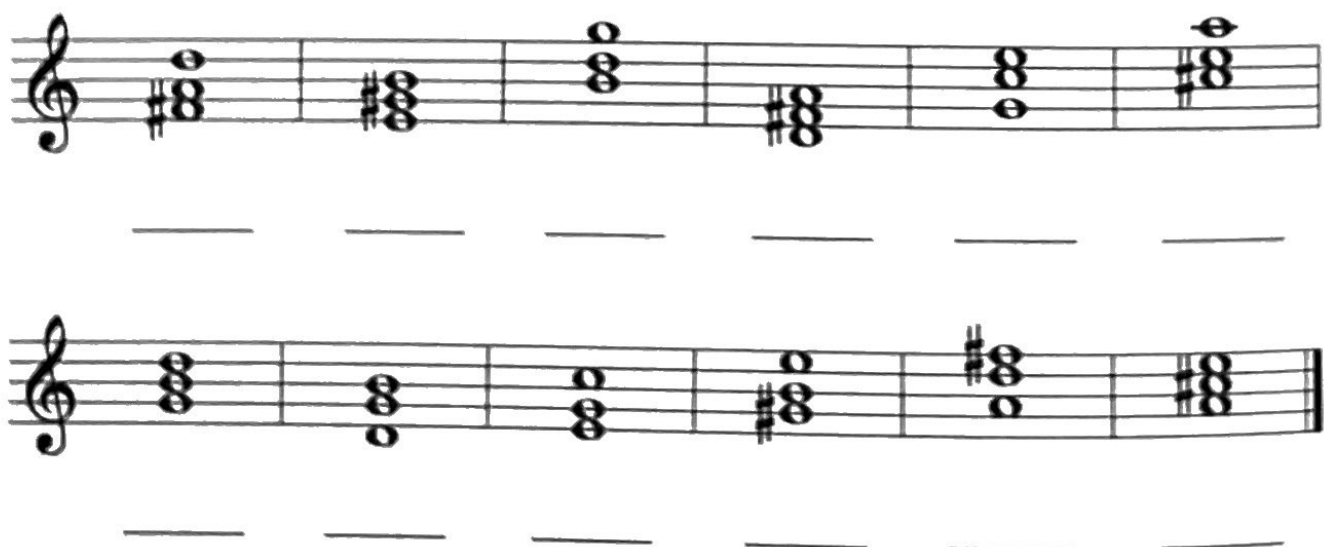
Zakrúžkuj kvintakord A dur, B dur, E dur, As dur, H dur, Es dur.

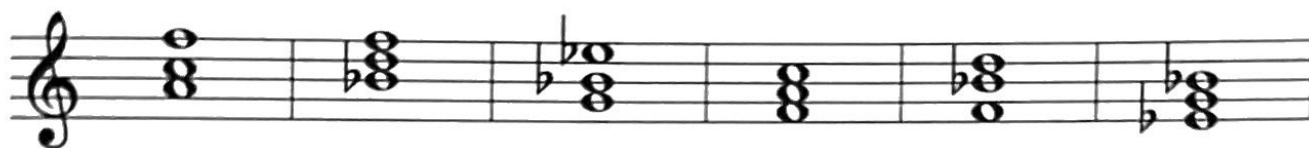
Doplň kvintakord, sextakord a kvartsextakord D dur, F dur, A dur, B dur.

Doplň označenie akordu (5, 6, $\frac{6}{4}$) a urči tóninu.
Výber z týchto tónin: C dur, G dur, D dur, A dur, E dur.

Doplň označenie akordu (5, 6, $\frac{6}{4}$) a urči tóninu.
 Výber z týchto tónin: F dur, B dur, Es dur, As dur.

Zakrúžkuj prvý a druhý obrat kvintakordu H dur.

Doplň označenie akordu (5, 6, $\frac{6}{4}$) a urči tóninu.

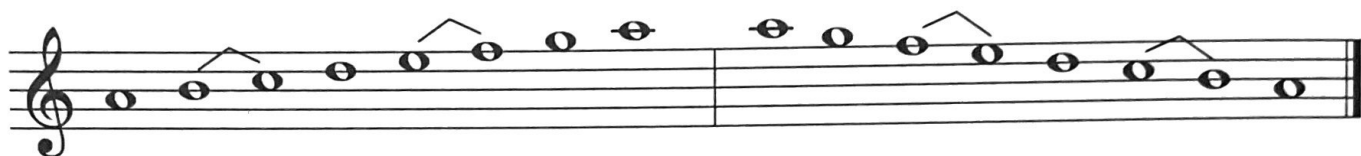
Doplň označenie akordu (5, 6, $\frac{6}{4}$) a urči tóninu.

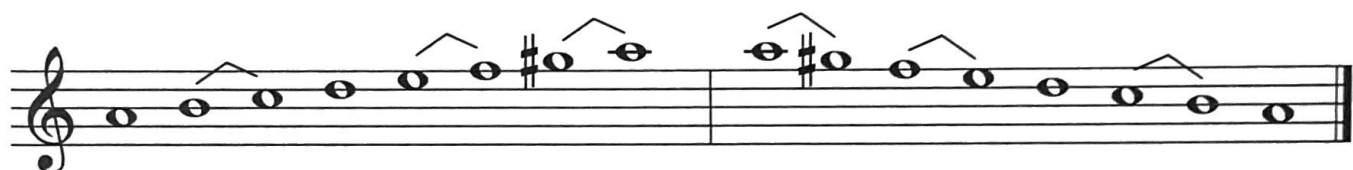
15. Molové stupnice do 7[#] a 7^b

Molové stupnice delíme na prirodzenú, harmonickú a melodickú.

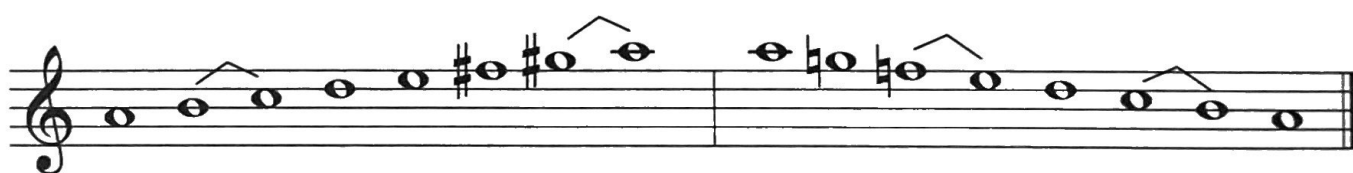
Molová prirodzená stupnica je bez zvýšených stupňov. Poltóny sú medzi 2. – 3. a 5. – 6. stupňom.

V molovej harmonickej stupnici zvyšujeme 7. stupeň o poltón. Poltóny sú medzi 2. – 3., 5. – 6. a 7. – 8. stupňom.

V molovej melodickej stupnici smerom nahor zvyšujeme 6. a 7. stupeň o poltón. Smerom dole je molová melodická stupnica bez zvýšených stupňov. Poltóny sú medzi 2. – 3. a 7. – 8. stupňom v smere nahor a medzi 2. – 3. a 5. – 6. stupňom v smere dole.

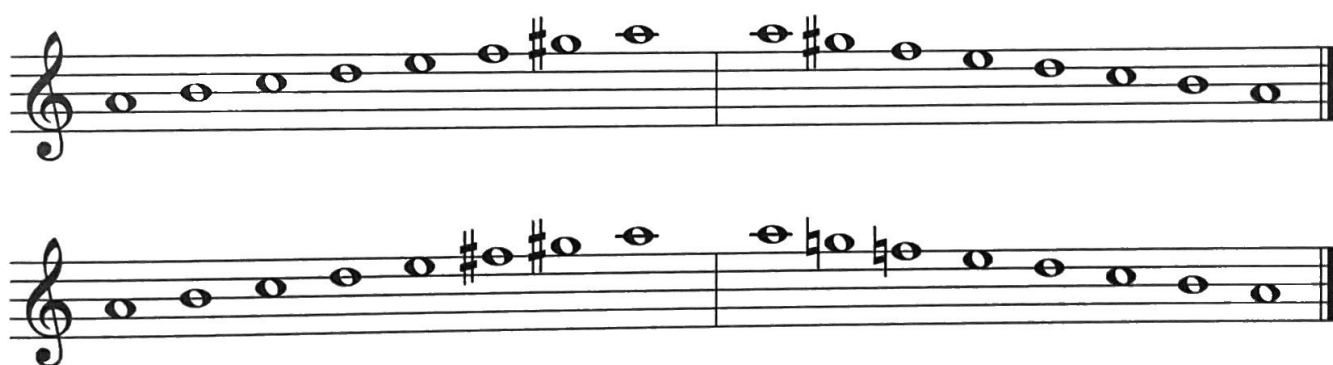
Predznamenanie molových stupníc do 7 krížikov a 7 bé:

a mol – bez predznamenanania					
e mol	1 [#]	fis	d mol	1 ^b	bé
h mol	2 [#]	fis, cis	g mol	2 ^b	bé, es
fis mol	3 [#]	fis, cis, gis	c mol	3 ^b	bé, es, as
cis mol	4 [#]	fis, cis, gis, dis	f mol	4 ^b	bé, es, as, des
gis mol	5 [#]	fis, cis, gis, dis, ais	b mol	5 ^b	bé, es, as, des, ges
dis mol	6 [#]	fis, cis, gis, dis, ais, eis	es mol	6 ^b	bé, es, as, des, ges, ces
ais mol	7 [#]	fis, cis, gis, dis, ais, eis, his	as mol	7 ^b	bé, es, as, des, ges, ces, fes

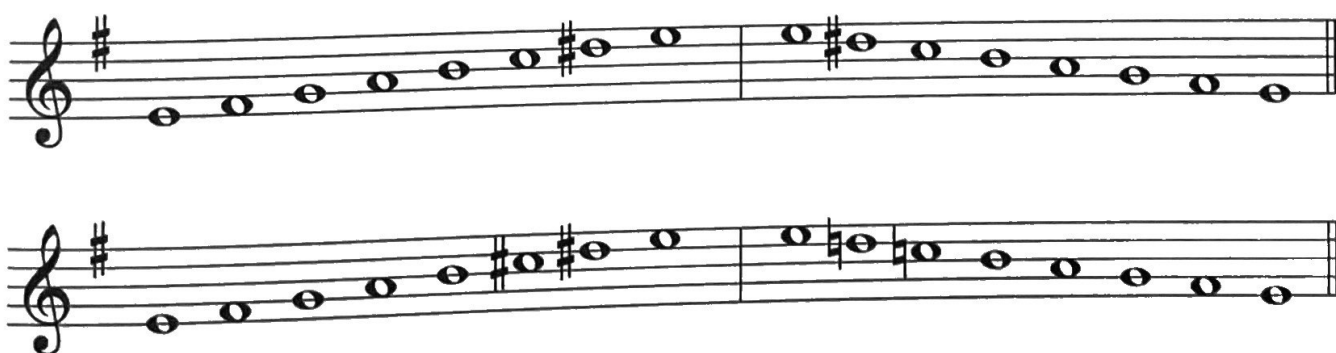
Molové stupnice s krížikmi odvodzujeme na piatom stupni predchádzajúcej stupnice. Piaty stupeň v a mol je tón e, ktorý je zároveň prvým tónom stupnice e mol. Molové stupnice s bé odvodzujeme na štvrtom stupni predchádzajúcej stupnice. Štvrtý stupeň v a mol je tón d, ktorý je zároveň prvým tónom stupnice d mol.

Molové stupnice do 7 krížikov a 7 bé sú uvedené pre celkový prehľad.

Stupnica a mol harmonická a melodická:

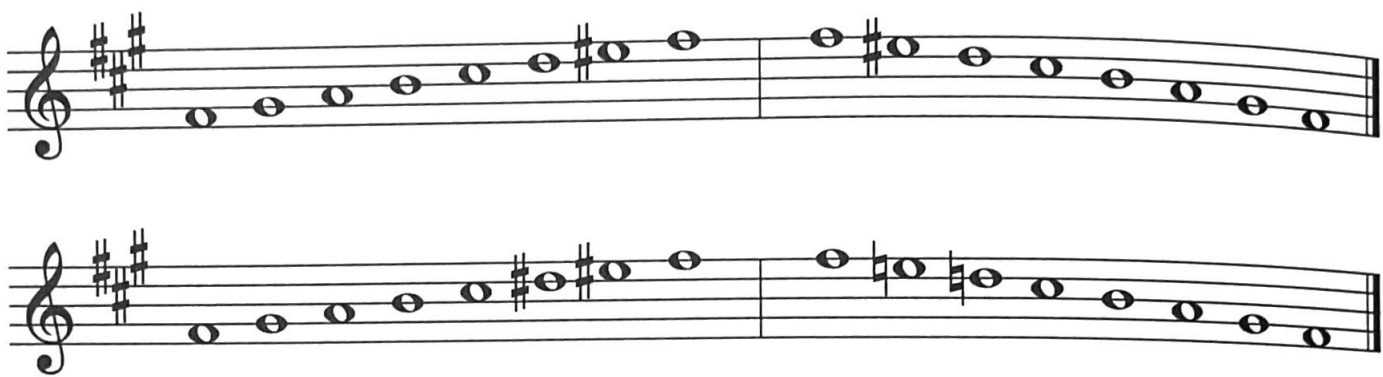
Stupnica e mol harmonická a melodická:

Stupnica h mol harmonická a melodická:

Stupnica fis mol harmonická a melodická:

Stupnica cis mol harmonická a melodická:

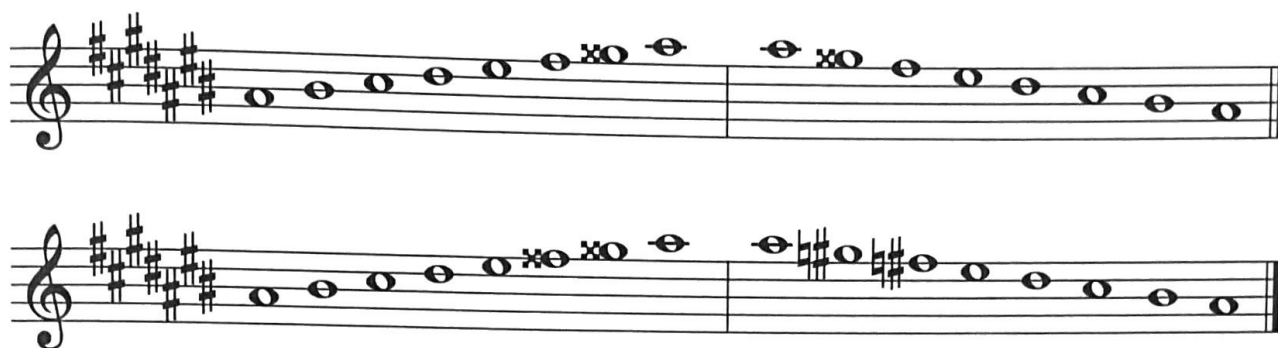
Stupnica gis mol harmonická a melodická:

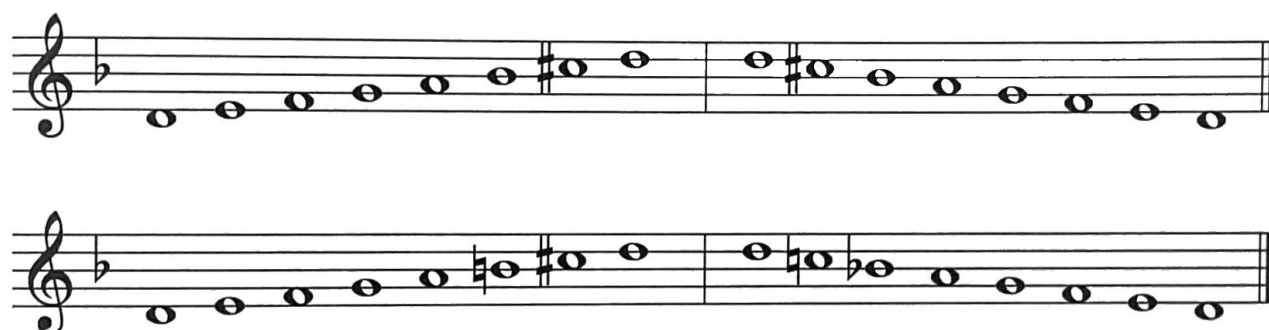
Stupnica dis mol harmonická a melodická:

Stupnica ais mol harmonická a melodická:

Stupnica d mol harmonická a melodická:

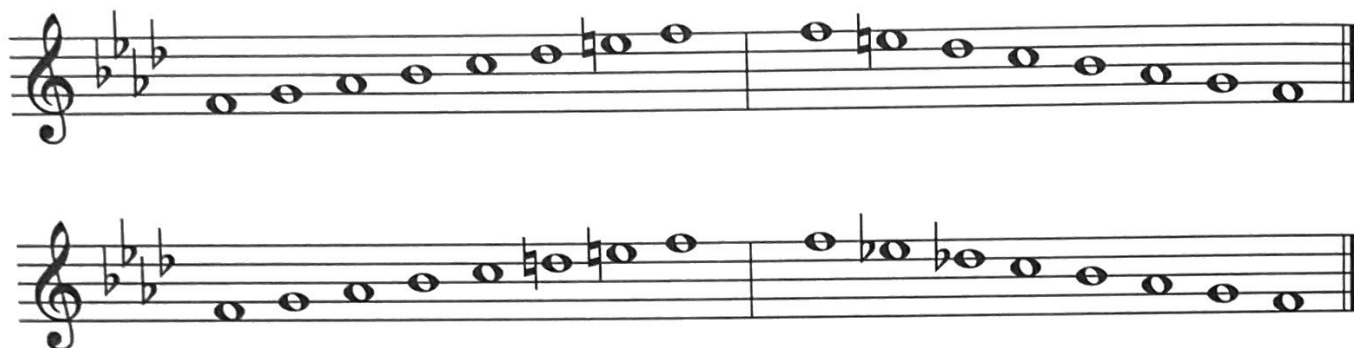
Stupnica g mol harmonická a melodická:

Stupnica c mol harmonická a melodická:

Stupnica f mol harmonická a melodická:

Stupnica b mol harmonická a melodická:

Stupnica es mol harmonická a melodická:

Stupnica as mol harmonická a melodická:

16. Obraty molového kvintakordu

Molový kvintakord je zostavený z malej a veľkej tercie, spodný a vrchný tón tvoria čistú kvintu. Molový sextakord – prvý obrat kvintakordu je zostavený z veľkej tercie a čistej kvarty, spodný a vrchný tón tvoria veľkú sextu. Molový kvartsextakord – druhý obrat kvintakordu je zostavený z čistej kvarty a malej tercie, spodný a vrchný tón tvoria malú sextu.

Kvintakord, sextakord a kvartsextakord a mol:

The diagram illustrates the construction of the minor triad, minor sixth, and minor fourth. It shows three musical staves with notes and intervals labeled:

- č. 5** (minor third): m. 3 + v. 3, interval 5.
- v. 6** (minor sixth): v. 3 + č. 4, interval 6.
- m. 6** (minor fourth): č. 4 + m. 3, interval 6/4.

Obraty kvintakordov e mol, h mol, fis mol, cis mol:

The diagram shows the inversions of the minor triads E minor, A minor, F# minor, and C# minor. Each triad is shown in its root position and two inversions, with the intervals 5, 6, and 6/4 labeled below the notes.

Obraty kvintakordov d mol, g mol, c mol, f mol:

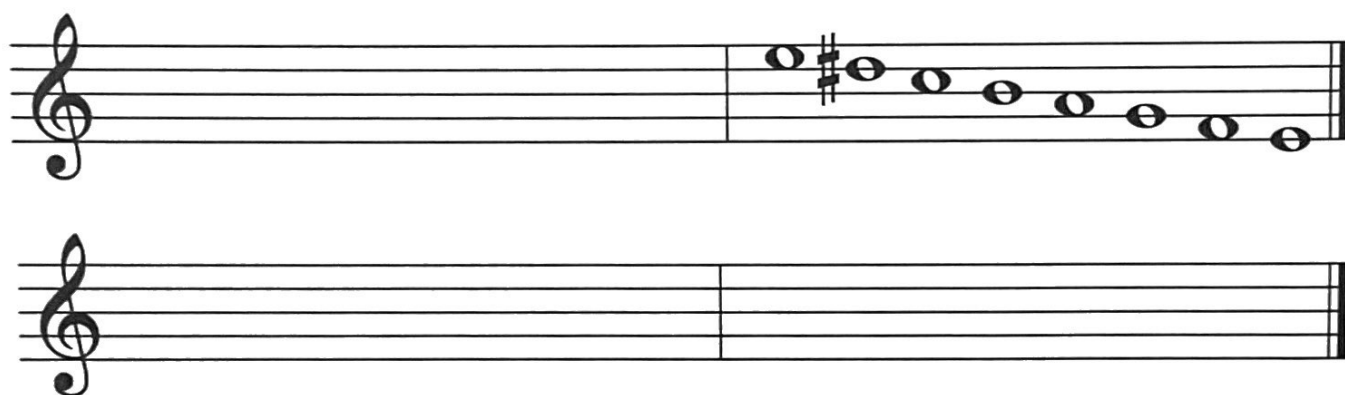
The diagram shows the inversions of the minor triads D minor, G minor, C minor, and F minor. Each triad is shown in its root position and two inversions, with the intervals 5, 6, and 6/4 labeled below the notes.

17. Úlohy

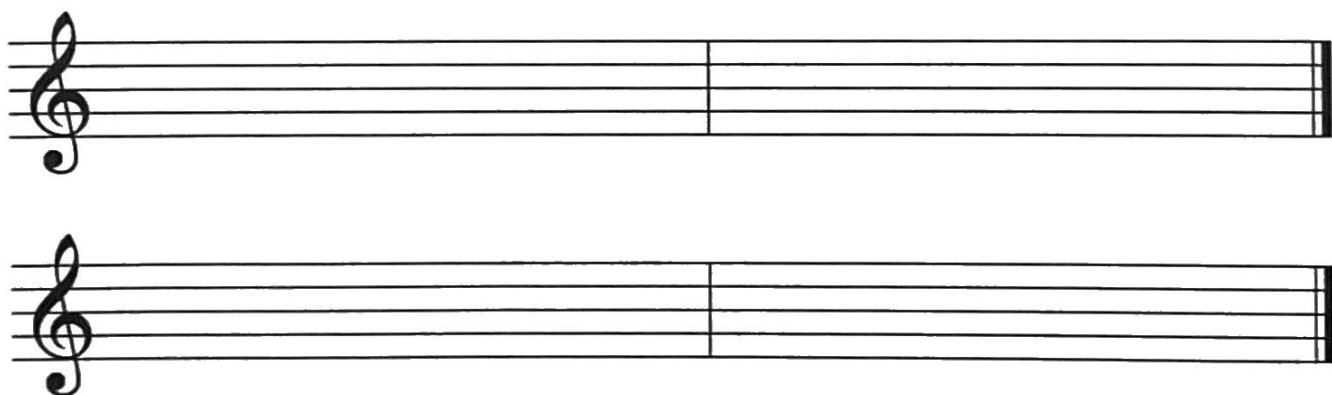
K názvom stupníc doplň počet krížikov alebo bé v predznamenaní.

a mol 0 # fis mol ___ # h mol ___ # cis mol ___ # e mol ___ #
d mol ___ b f mol ___ b c mol ___ b g mol ___ b b mol ___ b

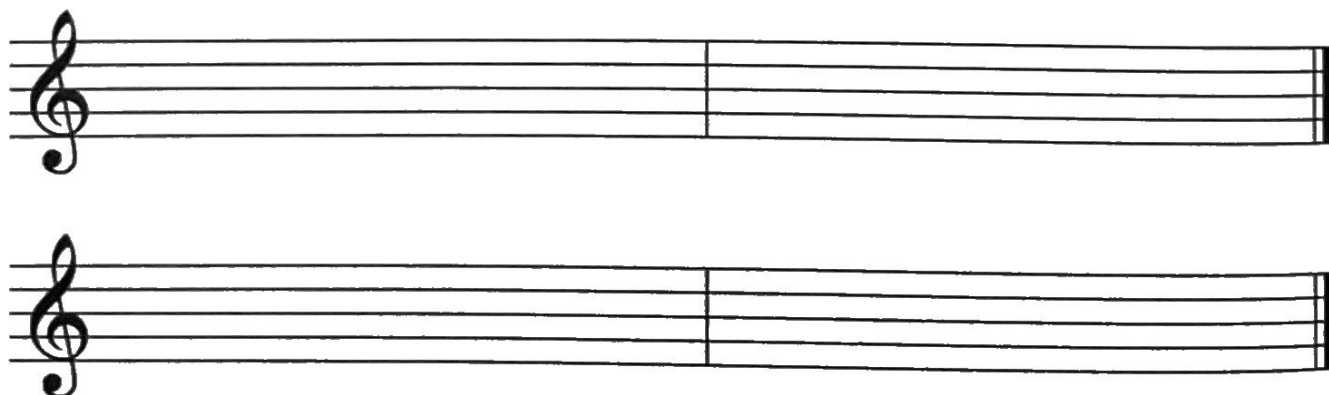
Doplň stupnicu e mol harmonickú a melodickú.

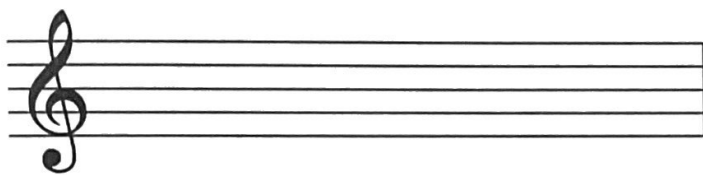
Doplň stupnicu h mol harmonickú a melodickú.

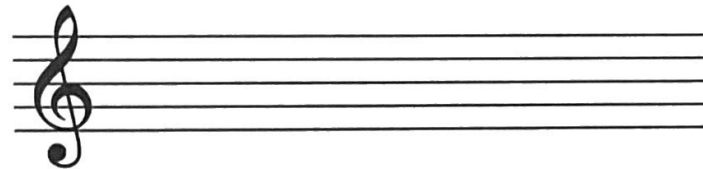

Doplň stupnicu d mol harmonickú a melodickú.

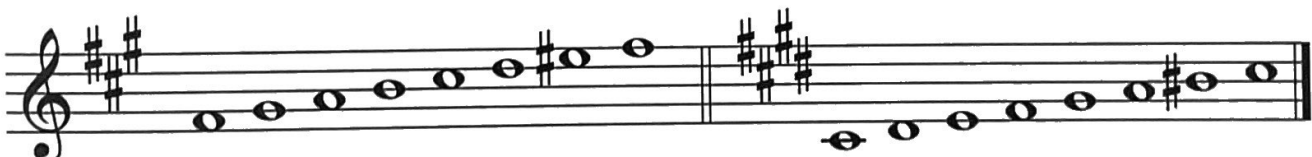

Doplň stupnicu g mol harmonickú a melodickú.

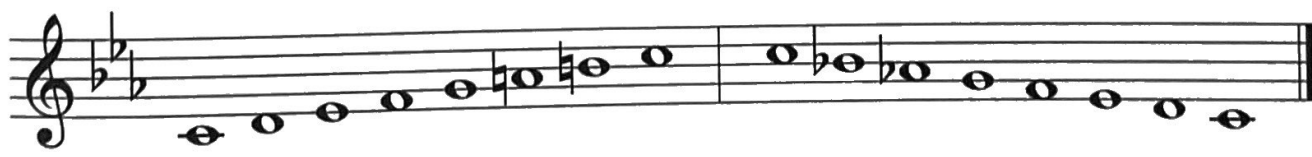

Doplň názvy molových stupníc.

_____ mol _____ _____ mol _____

_____ mol _____

Doplň názvy molových stupníc.

_____ mol _____ _____ mol _____

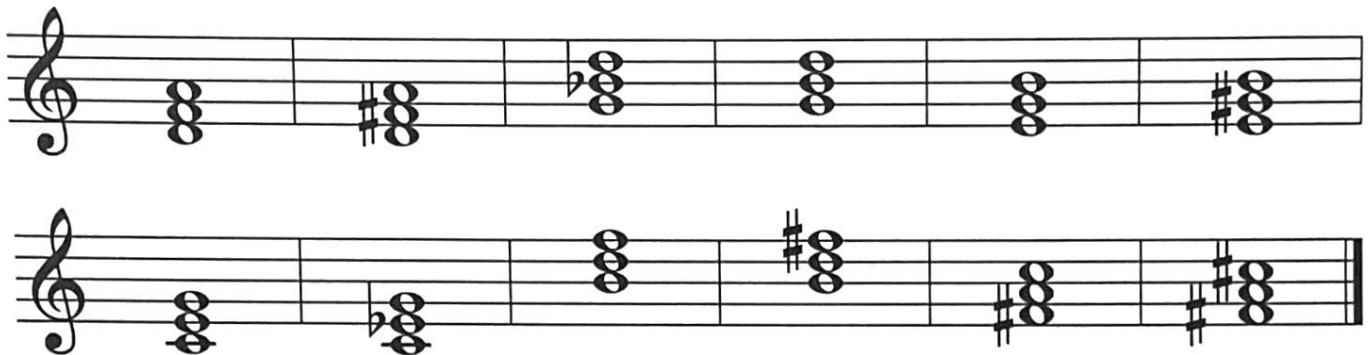

_____ mol _____

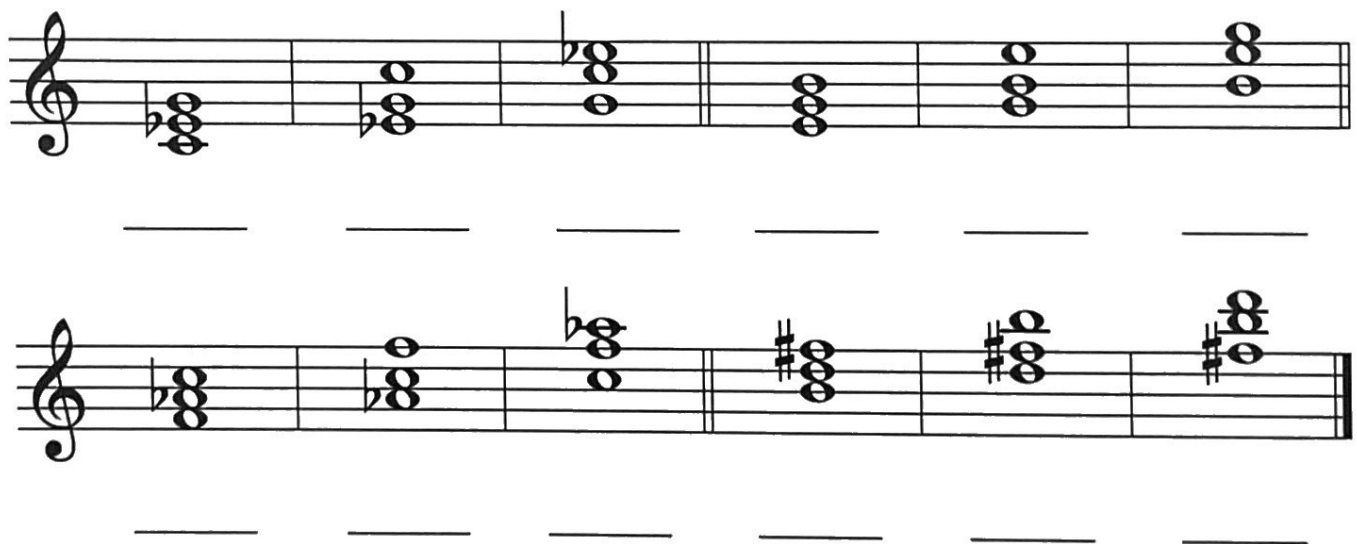
Ktorá molová stupnica má v predznamenaní 4 krížiky? _____ mol

18. Úlohy

Zakrúžkuj kvintakord d mol, g mol, e mol, c mol, h mol, fis mol.

Doplň označenie akordu (5, 6, $\frac{6}{4}$) a urči tóninu.

Doplň označenie akordu (5, 6, $\frac{6}{4}$) a urči tóninu.
Výber z týchto tónin: a mol, e mol, d mol, g mol.

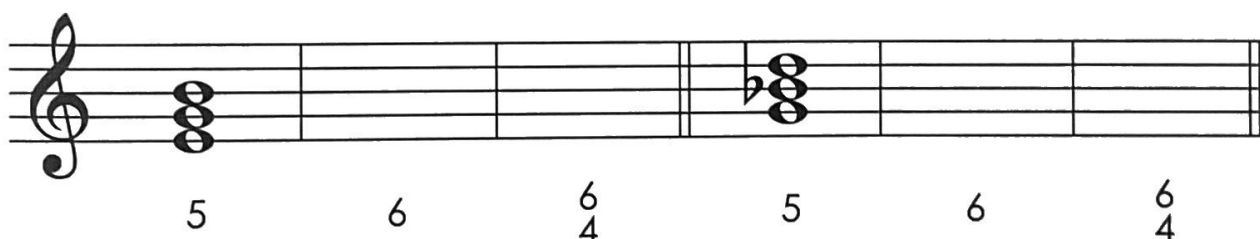
Zakrúžkuj kvintakord f mol, sextakord h mol, kvartsextakord g mol.

Doplň označenie akordu (5, 6, $\frac{6}{4}$) a urči tóninu.

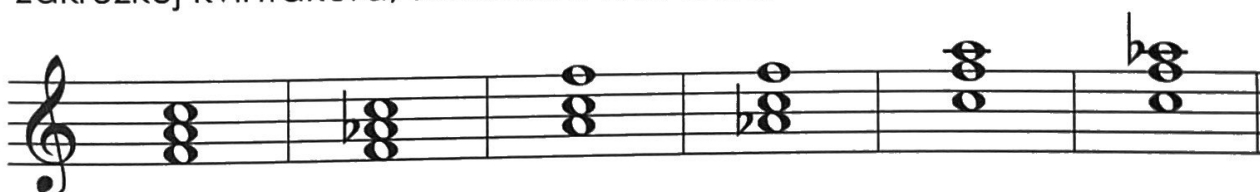

Doplň obraty kvintakordu e mol, g mol.

5 6 $\frac{6}{4}$ 5 6 $\frac{6}{4}$

Zakrúžkuj kvintakord, sextakord a kvartsextakord f mol.

Zakrúžkuj kvintakord, sextakord a kvartsextakord cis mol.

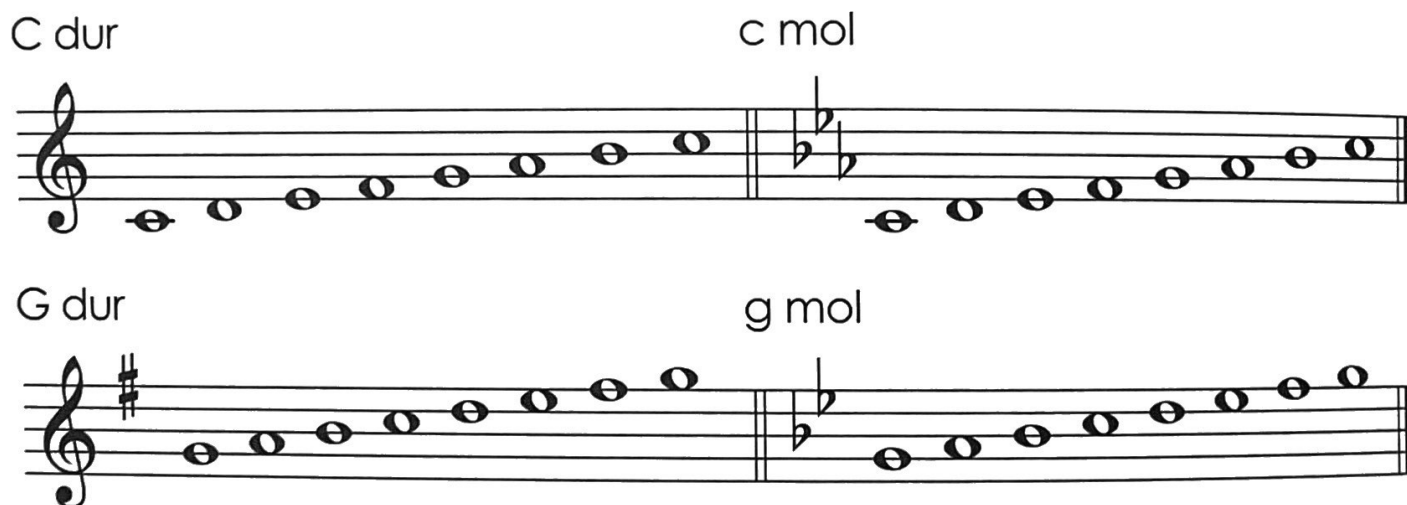

Zakrúžkuj kvintakord h mol, sextakord c mol, kvartsextakord e mol.

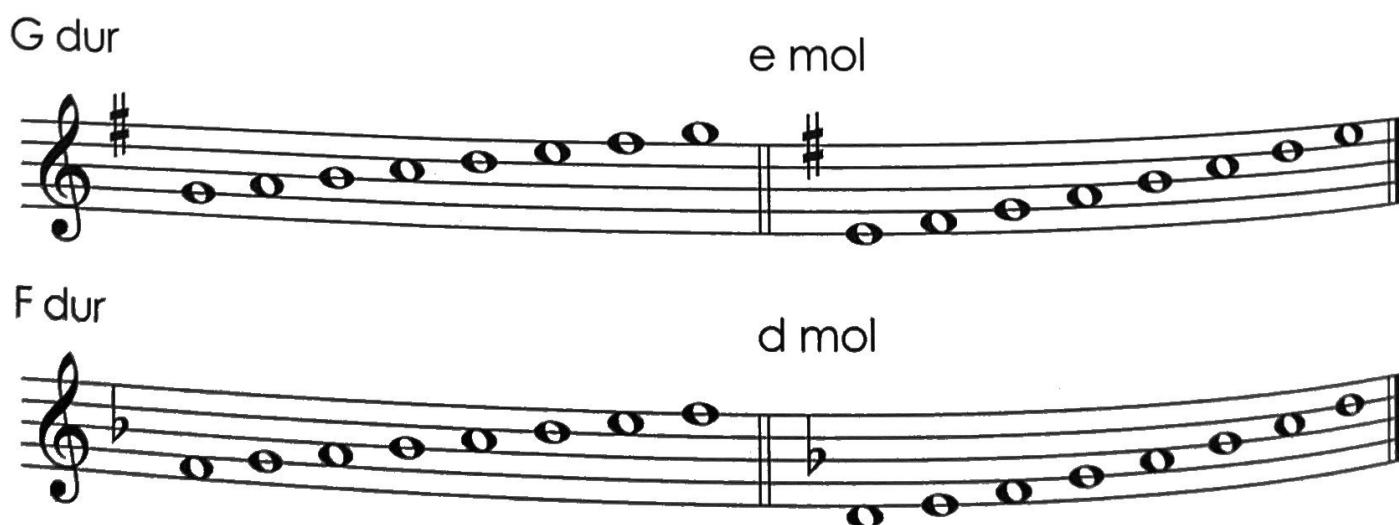

19. Stupnice rovnomenné a paralelné

Stupnice rovnomenné majú rovnaký základný tón, ale rozdielne predznamenaníe. Jedna je durová, druhá molová. Rovnomenné stupnice sú napríklad C dur – c mol, G dur – g mol a ďalšie.

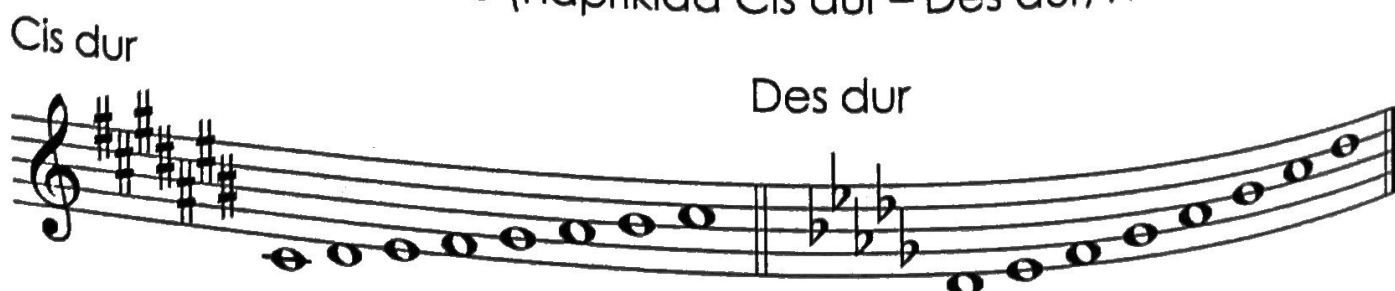

Stupnice paralelné (súbežné) majú rovnaké predznamenaníe, ale ich základné tóny sú odlišné. Jedna je durová, druhá molová. Paralelné stupnice sú napríklad G dur – e mol, F dur – d mol a ďalšie.

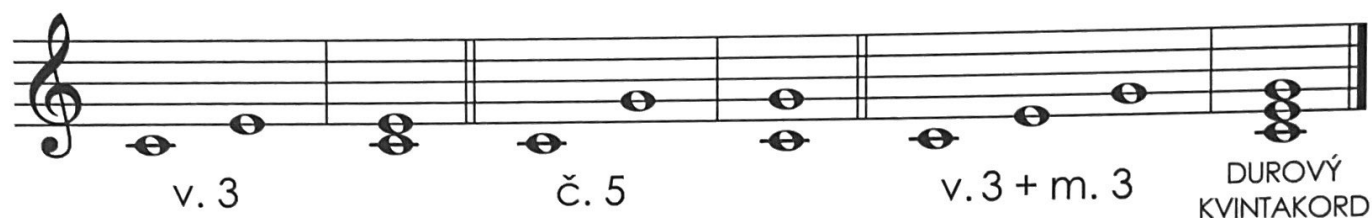
20. Stupnice enharmonicky zámenné

Stupnice enharmonicky zámenné majú rôzne mená a predznamenaníe, avšak znejú rovnako (napríklad Cis dur – Des dur, H dur – Ces dur).

21. Kvintakord dur, mol, zväčšený a zmenšený

Durový kvintakord je súzvuk 1., 3. a 5. stupňa v durovej stupnici. Skladá sa z veľkej a malej tercie, spodný a vrchný tón tvoria čistú kvintu.

Z durového kvintakordu vytvoríme **kvintakord zväčšený**, ak zvýšime vrchný tón o poltón. Spodný a vrchný tón zväčšeného kvintakordu tvoria zväčšenú kvintu, podľa ktorej je pomenovaný. Zväčšený kvintakord sa skladá z dvoch veľkých tercií nad sebou.

Molový kvintakord je súzvuk 1., 3. a 5. stupňa v molovej stupnici. Skladá sa z malej a veľkej tercie, spodný a vrchný tón tvoria čistú kvintu.

Z molového kvintakordu vytvoríme **kvintakord zmenšený**, ak znížime vrchný tón o poltón. Spodný a vrchný tón zmenšeného kvintakordu tvoria zmenšenú kvintu, podľa ktorej je pomenovaný. Zmenšený kvintakord sa skladá z dvoch malých tercií nad sebou.

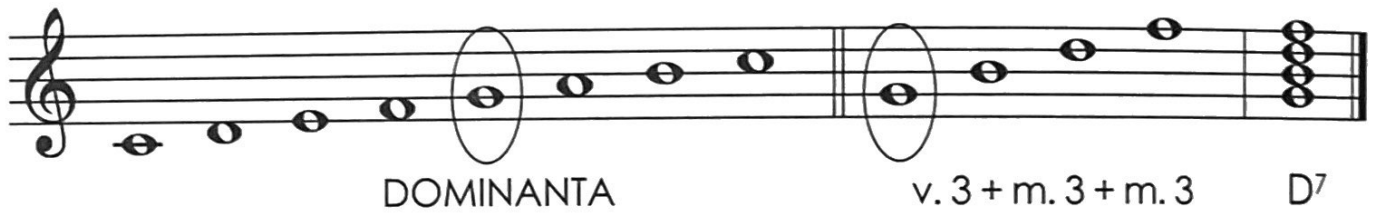

22. Dominantný septakord

Dominantný septakord je akord na piatom stupni v stupnici. Spodný a vrchný tón dominantného septakordu tvoria interval malú septimu.

Stupnica C dur:

Dominantný septakord:

Stupnica a mol harmonická:

Dominantný septakord:

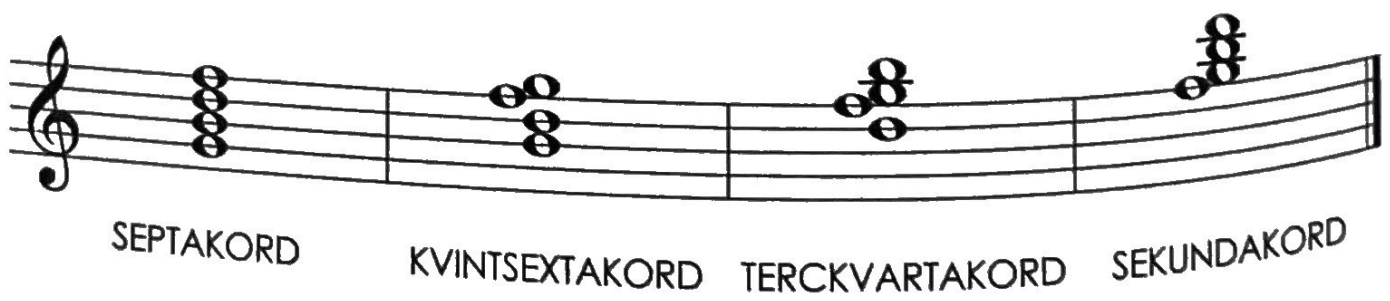
Stupnica a mol melodická:

Dominantný septakord:

23. Obraty septakordu

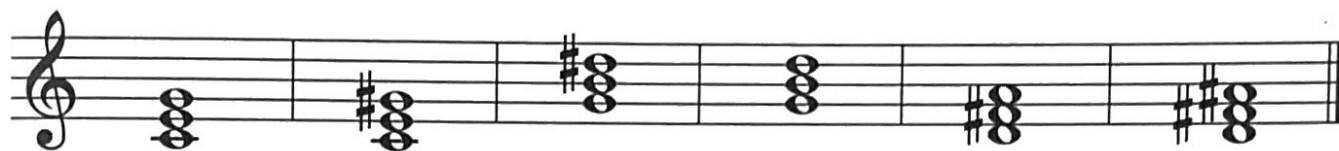
Septakord má tri obraty. Prvý obrat sa nazýva kvintsextakord, značí sa $\frac{6}{5}$. Druhý obrat sa nazýva terckvartakord, značí sa $\frac{4}{3}$. Tretí obrat sa nazýva sekundakord, značí sa 2 .

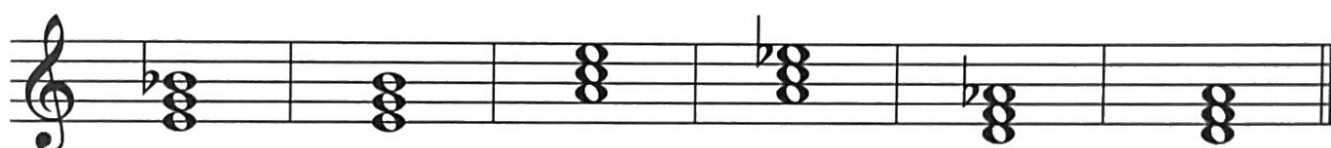
Obraty septakordu sú uvedené ako doplňujúce učivo.

24. Úlohy

Zakrúžkuj zväčšené kvintakordy.

Zakrúžkuj zmenšené kvintakordy.

Na ktorom stupni v stupnici tvoríme dominantný septakord?

Zakrúžkuj dominantný septakord G dur, D dur, A dur.

25. Konsonancia a disonancia

Konsonancia je súzvuk dvoch alebo viacerých tónov, ktoré na náš sluch pôsobia príjemne, lahodia ľudskému uchu.

Disonancia je súzvuk dvoch alebo viacerých tónov, ktoré na náš sluch pôsobia nepríjemne, nelahodia ľudskému uchu.

26. Skratky a značky v notách

Opakovanie tónov rovnakej výšky:

Zápis:

Hrá sa:

Opakovanie skupiny tónov sa značí krátkou šikmou čiarou:

Zápis:

Hrá sa:

Opakovanie jedného taktu sa značí šikmou čiarou s dvomi bodkami:

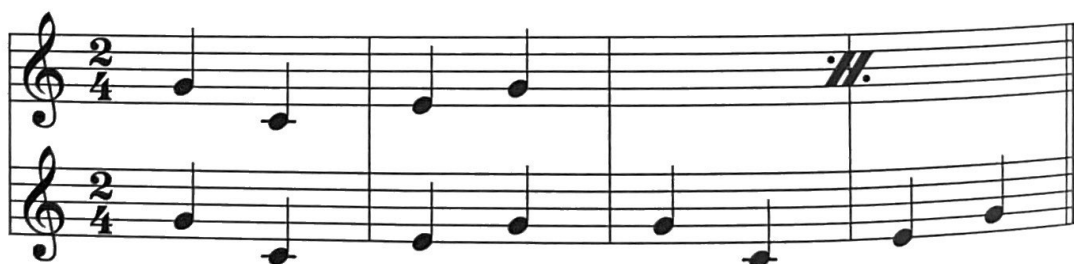
Zápis:

Hrá sa:

Opakovania dvojtaktia – šikmé čiary sú umiestnené na taktovej čiare:

Zápis:

Hrá sa:

Arpeggio – tóny akordu sa nehrajú súčasne, ale rýchlo po sebe od spodného k vrchnému. Značia sa zvislou vlnovkou pred akordom.

Zápis:

Hrá sa:

27. Hudobné názvoslovie

Označenie tempa:

grave – ťažko	allegro – rýchlo
largo – široko	vivace – živo
lento – rozvláčne, zdĺhavo	presto – rýchlo (<i>veľmi rýchlo</i>)
adagio – pomaly, voľne	prestissimo – čo najrýchlejšie
andante – voľne, krokom	accelerando – zrýchlovať
moderato – mierne	ritardando – spomaľovať
allegretto – voľnejšie, pomalšie	a tempo – návrat do pôvodného
ako rýchlo	tempa

Výslovnosť: *adádžo, alegreto, allegro, moderáto, vivače, prestysimo, ačelerando*

Označenie prednesu:

amabile – ľúbezne	grazioso – vznešene, pôvabne
alla marcia – pochodovo	leggiero – ľahko
animato – oživene	marcato – dôrazne
brillante – skvelo, brilantne	pesante – ťažko, ťažkopádne
cantabile – spevne	risoluto – rázne, rozhodne
comodo – pohodlne	semplice – jednoducho
con moto – s pohybom	scherzando – žartovne
dolce – sladko	sostenuto – zdržanlivo
espressivo – výrazne	tranquillo – pokojne
furioso – zúrivo, divoko	triste – smutne, žalostne

Výslovnosť: *ala marča, anymáto, brilante, kantábile, komódo, kon moto, dolče, espresivo, furiózo, graciózo, ledžéro, markáto, pezante, rizoluto, sempliče, skercando, sostenúto, trankuílo, trístie*

Ďalšie hudobné názvoslovie:

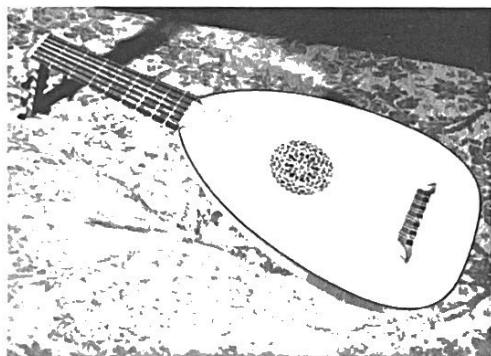
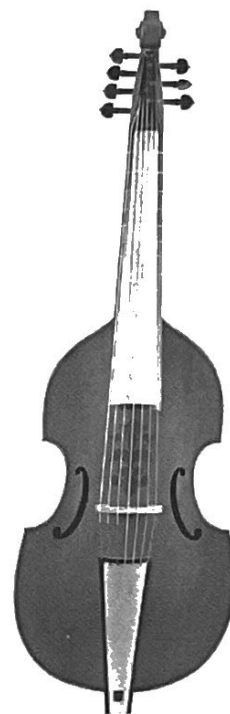
meno – menej	sempre – vždy, stále
molto – veľmi	più (<i>pjú</i>) – viac
ma non troppo – ale nie príliš	poco (<i>poko</i>) – málo, trocha

28. Strunové nástroje

Viola da gamba je historický strunový sláčikový nástroj. Má šesť až sedem strún.

Dno nástroja je takmer rovné a veko mierne prehnuté. Otvory vo veku majú tvar písmena C a na hmatníku sa nachádzajú pražce. Pri hre sa nástroj drží medzi kolenami, podobne ako violončelo.

V minulosti bola viola da gamba súčasťou komorných súborov a orchestrov s rôznym nástrojovým obsadením. V dnešnej dobe môžeme tento nástroj počuť v sólovej alebo komornej hre pri interpretácii starej hudby.

Lutňa je strunový brnkací nástroj. Skladá sa z trupu, na ktorý je pripojený krk s hmatníkom. Na hmatníku sú umiestnené pražce.

Struny sa napínajú pomocou kolíkov, ktoré sa nachádzajú v hornej časti nástroja. Druhým koncom sú struny upevnené v plochom strunníku. Dnešné lutny majú obvykle šesť strún.

Čembalo patrí do skupiny strunových klávesových nástrojov. Vnútri čembala sa nachádzajú rôzne dlhé struny a každá je naladená na inú výšku tónu.

V prednej časti je umiestnená klaviatúra. Tón vzniká brnknutím havranieho pierka, koženého trňa alebo kovového háčika o strunu.

Skladby pre čembalo komponoval skladateľ Johann Sebastian Bach.

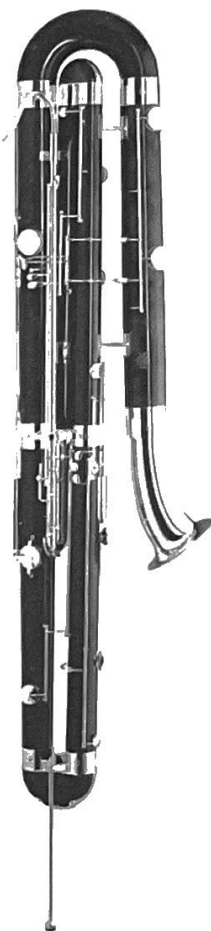
29. Dychové nástroje

Anglický roh je dychový drevený nástroj, ktorý sa podobá hoboju. Jeho trubica je dlhšia a na rozdiel od hoboja je zakončená hruškovitou ozvučnicou. Anglický roh je nástroj dvojplátkový. Znie o kvintu nižšie než hoboje. V symfonickom orchestri dopĺňa skupinu dychových drevených nástrojov.

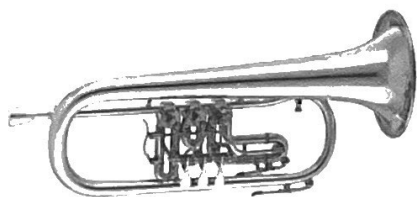
ANGLICKÝ ROH

Kontrafagot je dvojplátkový dychový drevený nástroj. Má veľmi dlhú drevenú trubicu zakončenú kovovou ozvučnicou. V spodnej časti je umiestnený bodec, o ktorý môže hráč nástroj oprieť. Znie o oktávu nižšie než fagot. V symfonickom orchestri dokáže zahrať najnižšie tóny. Svojím hlbokým tónom dopĺňa fagoty a kontrabasy.

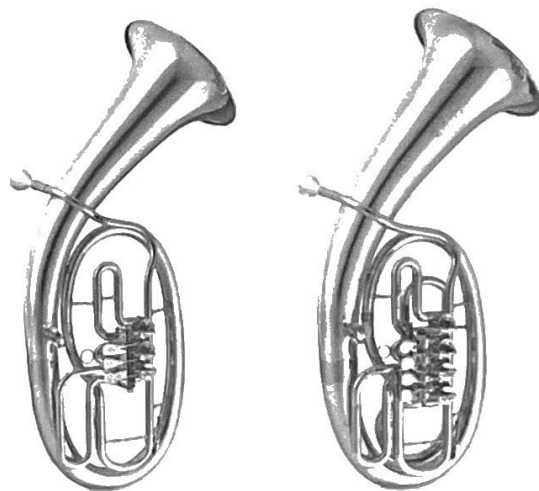
KONTRAFAGOT

Krídlovka je dychový plechový nástroj, ktorý sa podobá trúbke. Má tri ventily a trubicu zakončenú širšou ozvučnicou. Krídlovka je obľúbený nástroj dychových orchestrov.

KRÍDLOVKA

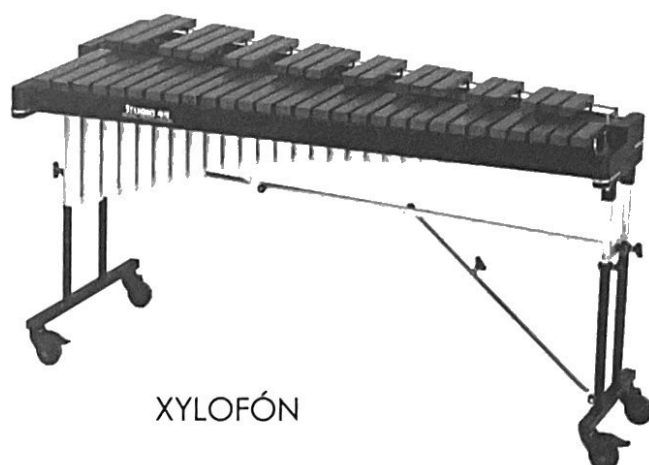
Do skupiny dychových plechových nástrojov patrí aj **tenor** (baskrídlovka) a **barytón**.

TENOR (BASKRÍDLOVKA) BARYTÓN

30. Bicie nástroje

Xylofón sa rozozniera úderom paličiek na drevené doštičky, ktoré sú zoradené v dvoch radoch. Po ich údere zaznie krátky a ostrý tón. Väčšina nástrojov má pod drevenými doštičkami umiestnené kovové rezonančné trubice (ozvučnice) na zosilnenie tónov. Na xylofóne sa hrá sólovo alebo býva súčasťou symfonického orchestra.

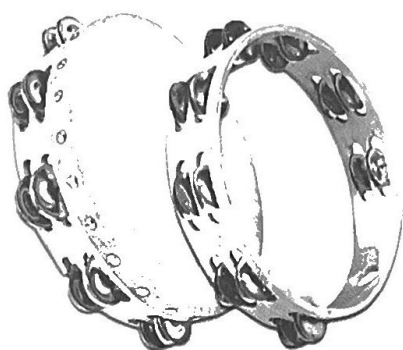
Zvonkohra sa podobá xylofónu. Má kovové obdĺžnikové doštičky, ktoré sú zoradené v dvoch radoch. Hráč ich rozozniera úderom paličiek.

Vibrafón má kovové obdĺžnikové doštičky usporiadané v dvoch radoch. Kovové doštičky sa obvykle rozoznievajú úderom dvoch alebo štyroch paličiek. Tón sa zosilňuje v rezonančných trubiciach, ktoré sú umiestnené pod kovovými doštičkami. Vibrafón sa využíva v jazzovej a modernej symfonickej hudbe.

Marimba má drevené doštičky zoradené v dvoch radoch. Pod nimi sú pripevnené rezonančné trubice pre zosilnenie zvuku.

Gong pochádza z juhovýchodnej Ázie, najmä z ostrova Jáva. Vyrába sa v rôznych veľkostiach podľa požadovanej farby a výšky tónu. Je zhotovený z kovu (napríklad bronz alebo rôzne zliatiny) a má kruhový tvar. V okraji gongu sú vyvrtané otvory, aby sa pomocou povrazu mohol zavesiť k nosnému rámu. Gong sa rozozniera úderom paličky.

Djembe (džembe) je bicí nástroj pôvodom z Afriky. Výška tohto nástroja je približne 60 cm, ale vyrába sa aj v iných veľkostiach. Kedysi sa djembe poťahovali kožami z antilop a tie boli neskôr nahradené kozími kožami. Na djembe sa obvykle hrá dlaňou a prstami.

Tamburína sa skladá z kruhovej obruče, ktorá je vyrobená z dreva alebo z plastu. Na nej je natihnutá blana. Existujú aj tamburíny bez blany. V obruči je niekoľko otvorov a v nich sú umiestnené kruhové pliešky. Tamburíny sa bežne vyrábajú v rôznych typoch a vyhotoveniach.

Na tamburíne sa bubnuje úderom prstov alebo nárazom obruče o dlaň druhej ruky. Rôzne druhy úderov vydávajú rozličné zvukové efekty. Tamburínu môžeme počuť v symfonickom orchestri a je rozšírená v mnohých hudobných žánroch.

Bicia súprava je zostava bicích nástrojov pre jedného hráča. Tvorí ju veľký bubon (Bass drum), malý bubon (Snare drum), Tom-Tom (bubny pre rôzne efekty alebo rytmické výplne – breaky) a Floor tom. Súčasťou bicej súpravy je aj Hi-hat (*hajtká*), ktorá sa skladá z dvoch činelov umiestnených proti sebe na stojane s pedálom, malý činel (crash) používaný na zdôraznenie akcentov a veľký činel (ride) na sprievod rytmu.

Podľa potreby je možné biciu súpravu rozšíriť o druhý (efektový) malý bubon, ďalšie tomtomy, druhý Floor tom, činel „china“ so zahnutým okrajom, „splash“ činel malých rozmerov vyznačujúci sa krátkym zvukom, ďalej „Cowbell“, „Temple block“, „Rototom“ a ďalšie.

31. Úvod do dejín hudby

Hudobná história sa zaoberá dejinami hudby, skúma vývoj hudobnej teórie a hudobných nástrojov. Sleduje život a dielo skladateľov v súvislosti s dobou, v ktorej žili.

Dejiny hudby členíme do niekoľkých období:

Pravek – v hudbe časovo bližšie neurčené obdobie. Podľa malieb v jaskyniach a ďalších archeologických nálezov sú počiatky vzniku hudby odhadované asi na obdobie 40 000 rokov pred naším letopočtom.

Starovek – historické obdobie vzniku a rozvoja prvých civilizácií na Strednom východe, v oblasti Stredomoria a v južnej a východnej Ázii, približne od 4. tisícročia pred naším letopočtom do 5. storočia nášho letopočtu.

Stredovek – jeho počiatok je obvykle vymedzený pádom Západo-rímskej ríše v roku 476, za jeho koniec sa najčastejšie udáva rok 1492 (objavenie Ameriky).

Novovek – nasleduje po stredoveku, približne od konca 15. storočia.

PRAVEK	V HUDBE ČASOVO BLIŽŠIE NEURČENÉ OBDOBIE
STAROVEK	VZNIK PRVÝCH HUDOBNÝCH KULTÚR
STREDOVEK	PREDROMÁNSKY SLOH, ROMÁNSKY SLOH, GOTIKA, ARS ANTIQUA, ARS NOVA
NOVOVEK	RENEŠANCIA, BAROK, KLASICIZMUS, ROMANTIZMUS, IMPRESIONIZMUS, HUDBA 20. STOROČIA

Prehľad umeleckých slohov (od renesancie):

RENEŠANCIA	15. a 16. storočie
BAROK	17. storočie a prvá polovica 18. storočia
KLASICIZMUS	2. polovica 18. storočia a začiatok 19. storočia
ROMANTIZMUS	19. storočie
IMPRESIONIZMUS	koniec 19. storočia a začiatok 20. storočia
UMENIE 20. STOROČIA	20. storočie

32. Počiatky hudby

Hudba v praveku často sprevádzala rituálne tance a obrady. Pomocou spevu, tanca a jednoduchých nástrojov ľudia privolávali dobrý lov alebo sa snažili zahnať nepriateľov. Na tieto účely využívali zvieracie rohy, kostené píšťaly a bubny potiahnuté kožou.

Ďalšie historické obdobie súvisí so vznikom starovekých civilizácií a hudobných kultúr v Mezopotámii, Číne, Indii a Egypte. Do histórie sa tiež zapísala grécka a rímska hudba. V starovekom Grécku bolo hudobné umenie spájané s poéziou, tancom a divadlom.

K najznámejším nástrojom patrila kithara, lýra, harfa, aulos (dvojplátkový dychový nástroj) a syrinx (Panova píšťala).

Grécke a rímske umenie označujeme pojmom antika (antické umenie).

33. Stredoveká hudba

V stredoveku bola hudba dôležitou súčasťou cirkevných obradov. Významne sa na vývoji stredovekej hudby podieľal gregoriánsky chorál (súbor latinských duchovných spevov, ktoré zaznievali pri bohoslužbe v kostole). Základným poslaním týchto spevov bolo zvýrazniť duchovný text a pozdvihnúť myseľ veriacich k Bohu. Gregoriánsky chorál sa spieval jednohlasne a bez nástrojového sprievodu.

Svetská hudba (určená na iné účely než cirkevné) znela pri rôznych príležitostiach, často v spojení s poéziou a tancom. Hudobník obvykle ovládal hru na niekoľkých nástrojoch, zároveň bol spevákom, tanečníkom aj komikom. Vo Francúzsku reprezentovali svetskú hudbu potulní rytieri – trubadúri a truvéři, v Nemecku minnesängri. Putovali od mesta k mestu a svojím umením bavili panovníkov na hradoch a zámkoch. Vo svojich básňach ospevovali lásku k žene, vyzdvihovali udatných panovníkov a vladárov alebo spievali príbehy z rôznych vojnových ťažení. Rytierov niekedy sprevádzali na nástrojoch ich sluhovia – minstrelovia. Boli to komedianti a akrobati, ktorí tiež ovládali hru na niekoľkých nástrojoch.

34. Renesancia

Renesancia je umelecký sloh trvajúci od 15. storočia do 16. storočia. Renesančná hudba je spájaná s vokálnou polyfóniou (vokálna hudba – písaná pre ľudský hlas, polyfónia – viachlas).

Nástrojová hudba plnila funkciu sprievodnú k spevu a k tancu, ale vznikali aj prvé nástrojové skladby. Došlo k rozvoju a zdokonaľeniu hudobných nástrojov (viola da gamba, viola da braccio, lutna, spinet, virginal, čembalo a organ). V renesančnej hudbe sa takisto stretávame s mnohými druhmi zobcových flaut.

Giovanni Pierluigi da Palestrina bol taliansky renesančný skladateľ a organista. Z jeho diela uveďme šesťhlasnú omšu Missa Papae Marcelli.

35. Barok

Barok je umelecký sloh 17. storočia a prvej polovice 18. storočia. Obdobie baroka je spojené najmä s tvorbou skladateľa Johanna Sebastiana Bacha, ktorého meno sa dnes vyslovuje s veľkou úctou.

V baroku vznikali orchestre s rôznym nástrojovým obsadením. Základom barokového orchestra boli sláčikové nástroje a k nim sa pridávali nástroje dychové (flauta, hoboje, fagot, trúbka a lesný roh). Z bicích nástrojov sa v orchestri uplatnili tympany. Kapelník obvykle dirigoval orchester od čembala.

Skladatelia vykonávali rôzne povolania spojené s hudbou. Pôsobili ako dvorní kapelníci, viedli zámocký orchester a na želanie panovníka komponovali hudbu na rôzne príležitosti. Inokedy uplatňovali svoje skladateľské a hráčske znalosti v kostole, kde hrali na organe pri bohoslužbách a viedli chrámový zbor.

Skladatelia obdobia baroka:

Antonio Vivaldi (1678 – 1741), Štyri ročné obdobia

Georg Friedrich Händel (1685 – 1759), oratórium Mesiáš, orchestrálne suity Slávnosti na vode a Hudba k ohňostroju

Johann Sebastian Bach (1685 – 1750), Toccata a fúga d moll

36. Antonio Vivaldi

* 4. 3. 1678 Benátky, † 28. 7. 1741 Viedeň

Antonio Vivaldi bol skladateľ a huslista z obdobia baroka. Z jeho diela sa zachovali opery, oratóriá, sonáty a koncerty pre rôzne nástrojové obsadenie. Najznámejšou skladbou Antonia Vivaldiho je cyklus štyroch husľových koncertov Štyri ročné obdobia.

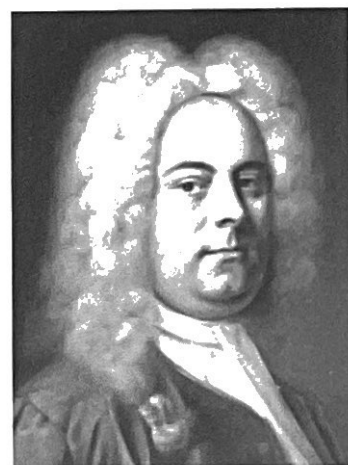
Štyri ročné obdobia, Koncert č. 3, F dur – Jeseň (Allegro):

37. Georg Friedrich Händel

* 23. 2. 1685 Halle, † 14. 4. 1759 Londýn

Georg Friedrich Händel bol nemecký skladateľ a organista. Ako 17-ročný prijal v Halle miesto organistu. Stal sa huslistom a čembalistom divadelného orchestra v Hamburgu. Tri roky žil aj v Taliansku, bol kapelníkom v Hannoveri a napokon sa usídlil v Londýne. Dielo Georga Friedricha Händla je veľmi rozsiahle, zachovalo sa viac než 600 skladieb. Skomponoval oratórium Mesiáš, z orchestrálnej tvorby sa často hrajú jeho suity Slávnosti na vode a Hudba k ohňostroju.

Slávnosti na vode (Alla Hornpipe):

38. Johann Sebastian Bach

* 21. 3. 1685 Eisenach, † 28. 7. 1750 Lipsko

Johann Sebastian Bach bol nemecký hudobný skladateľ. V detstve sa učil hrať na husliach a organe. Keď mal Bach pätnásť rokov, odišiel do Lüneburgu, kde spieval v chlapčenskom zbore kostola sv. Michala a získal základné hudobné vzdelanie.

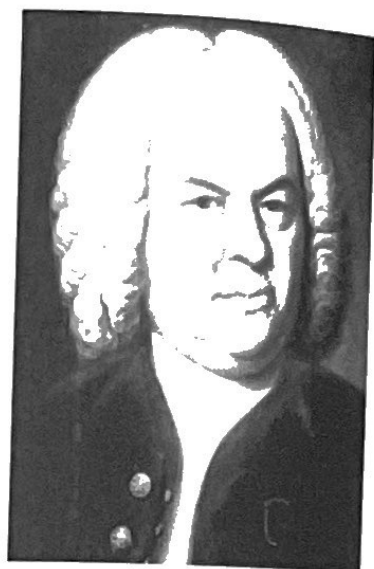
V 18 rokoch sa stal huslistom v kapele Johanna Ernsta vo Weimare, bol organistom v Arnstade a Mühlhausene.

V roku 1717 prijal miesto kapelníka u kniežaťa Leopolda v Köthene. V máji roku 1723 nastúpil Bach do svojho posledného a najdlhšieho zamestnania. Stal sa mestským chrámovým kantorom v Lipsku. K povinnostiam organistu – kantora patrila výučba spevu, nacvičovanie diel so zborom pre cirkevné potreby a obstarávanie hudby na mnohé príležitosti.

Ku koncu života mal Bach ťažkosti so zrakom a zhoršil sa aj jeho celkový zdravotný stav. Zomrel v Lipsku 28. júla 1750, vo veku 65 rokov.

Johann Sebastian Bach skomponoval mnoho organových, orchestrálnych a vokálnych diel. Z jeho rozsiahlej tvorby uveďme tie najvýznamnejšie diela: Brandenburské koncerty, Jánove pašie, Matúšove pašie, Omša h mol, Goldbergove variácie, Umenie fúgy, Temperovaný klavír, 6 nemeckých suít, 6 francúzskych suít, 6 anglických suít, Dvojhlasné invencie a trojhlasné sinfonie. Mnohých poslucháčov zaujme Toccata a fúga d mol pre organ.

Orchestrálna suita č. 2 h mol (Badinerie):

39. Toccata a fúga

Toccata (tokáta) je skladba v rýchlejšom tempe, ktorá sa obvykle hrá na klavíri alebo na organe. Toccaty komponoval skladateľ Johann Sebastian Bach.

Johann Sebastian Bach – Toccata a fúga d mol:

Fúga je viachlasná (polyfónna) skladba, najčastejšie trojhlasná alebo štvorhlasná. V jednom z hlasov obvykle zaznie jedna téma, ktorá postupne prechádza všetkými hlasmi. Najväčší rozvoj fúgy nastal v období baroka.

Johann Sebastian Bach – Prelúdium a Fúga c mol z Temperovaného klavíra (úvod fúgy):

A three-staff musical score in C minor, 3/4 time. The top staff is the treble clef, and the bottom two staves are the bass clef. The first measure of the fugue is marked with a dashed box and the word 'téma' above it. The second measure is also marked with a dashed box and the word 'téma' above it. The third measure is marked with a dashed box and the word 'téma' above it. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests, with some notes beamed together.

40. Klasicizmus

Klasicizmus je označenie umeleckého slohu, ktorý v Európe prevládal v druhej polovici 18. storočia a na začiatku 19. storočia. Obdobie hudobného klasicizmu je spojené s tvorbou Josepha Haydna, Wolfganga Amadea Mozarta a Ludwiga van Beethovena.

Hudobníci často pôsobili v zámockých kapelách a ich úlohou bolo hrať pri rôznych príležitostiach. Vystupovali tiež ako koncertní umelci. Spôsob interpretácie hudby súvisel so zdokonaľovaním hudobných nástrojov a vznikom nových nástrojov. Skladatelia komponovali skladby s väčšími nárokmi na technické aj výrazové stvárnenie.

V orchestri boli zastúpené sláčikové nástroje (husle, viola, violončelo, kontrabas), dychové drevené (flauta, hoboje, klarinet, fagot) a dychové plechové (trúbka, lesný roh a pozauna). Z bicích nástrojov sa pri hre uplatnili tympany. V klasicizme vzniklo sláčikové kvarteto v ustálenom zložení štyroch hráčov (dvojce huslí, viola a violončelo). Stále častejšie sa v hudbe presadzoval klavír a skladatelia pre tento nástroj komponovali mnoho svojich diel.

V skladbách ľahko rozpoznáme melódiu. Tempo sa v priebehu hry obvykle nemení, rytmus je pravidelný. Pri počúvaní rozlišujeme durovú alebo molovú tóninu. Skladatelia komponovali symfónie, koncerty, sonáty a diela pre rôzne nástrojové obsadenia.

Skladatelia obdobia klasicizmu:

Joseph Haydn (1732 – 1809), symfónia S úderom na tympany
Wolfgang Amadeus Mozart (1756 – 1791), Malá nočná hudba,
opery Don Giovanni, Figarova svadba, Čarovná flauta
Ludwig van Beethoven (1770 – 1827), 9 symfónií, opera Fidelio

Homofónia

Základom homofónie je jeden hlas, ktorý má hlavnú melódiu, ostatné hlasy tvoria sprievod (obvykle v akordoch). Týmto spôsobom boli komponované mnohé skladby obdobia klasicizmu.

41. Symfónia

Symfónia je cyklická (viacdielna) skladba komponovaná pre symfonický orchester. Pôvodne mala tri vety, neskôr sa ustálili vety štyri. Prvá veta je obvykle v sonátovej forme a má rýchlejšie tempo. Po nej nasleduje druhá veta, ktorá je väčšinou pomalá. Tretia veta máva často tanečný charakter a môže byť v podobe trojdobého menuetu alebo rýchlejšieho scherza. Symfóniu uzatvára štvrtá veta v rýchlom tempe, často komponovaná v rondovej alebo sonátovej forme.

Joseph Haydn – Symfónia č. 104 D dur „Londýnska“, 4. veta (Finále – Spiritoso):

Hudobné ukážky:

Joseph Haydn: Symfónia č. 94 „S úderom na tympany“, Symfónia č. 101 „Hodiny“, Symfónia č. 104 „Londýnska“.

Wolfgang Amadeus Mozart: Symfónia č. 38 „Pražská“, Symfónia č. 41 „Jupiter“.

Ludwig van Beethoven: Symfónia č. 3 „Eroica“, Symfónia č. 5 „Osudová“, Symfónia č. 6 „Pastorálna“, Symfónia č. 9 s Ódou na radosť.

42. Koncert

Koncert je cyklická skladba pre jeden sólový nástroj a orchester, v ktorej môže výnimočne účinkovať aj viac sólistov. Máva tri vety a prvá veta je spravidla v sonátovej forme. Na konci prvej alebo tretej vety zaznieva kadencia, v ktorej sólista predvádza technicky náročné pasáže a hrá bez sprievodu orchestra.

Joseph Haydn – Koncert pre trúbku a orchester Es dur, 3. veta (Rondo):

43. Sonáta, sláčikové kvarteto

Sonáta je cyklická skladba pre klavír alebo pre iný sólový nástroj, ktorý obvykle hrá so sprievodom klavíra. Najčastejšie má tri alebo štyri vety. Líšia sa od seba svojím obsahom aj tempom. Prvá veta je väčšinou v sonátovej forme.

Sláčikové kvarteto je skladba pre štyri nástroje, dvojce huslí, violu a violončelo. Obvykle má štyri vety.

44. Sonátová forma

Prvá veta symfónie, koncertu a sonáty je obvykle v sonátovej forme, ktorú tvoria tri hlavné časti – **expozícia, rozvedenie a repríza**.

V expozícii často počujeme tri témy – hlavnú, vedľajšiu a záverečnú. Po expozícii nasleduje rozvedenie, v ktorom sa témy rôznym spôsobom obmieňajú. Môžu zaznieť v iných tóninách a väčšinou sa vyhýbajú hlavnej tónine. V repríze sa znovu uvedú témy z expozície v hlavnej tónine.

45. Rondo

Rondo je skladba (hudobná forma), v ktorej sa strieda hlavná hudobná myšlienka (téma) s ďalšími témami alebo medzivetami. Hlavná myšlienka zaznie najmenej trikrát (označujeme ju písmenom **a**). Písmená **b**, **c** znázorňujú ďalšie témy alebo medzivety. Forma ronda je **a-b-a-c-a**.

Symfónie, sonáty a koncerty často mávajú záverečnú vetu v rondovej forme. Rondo môže byť aj samostatnou skladbou.

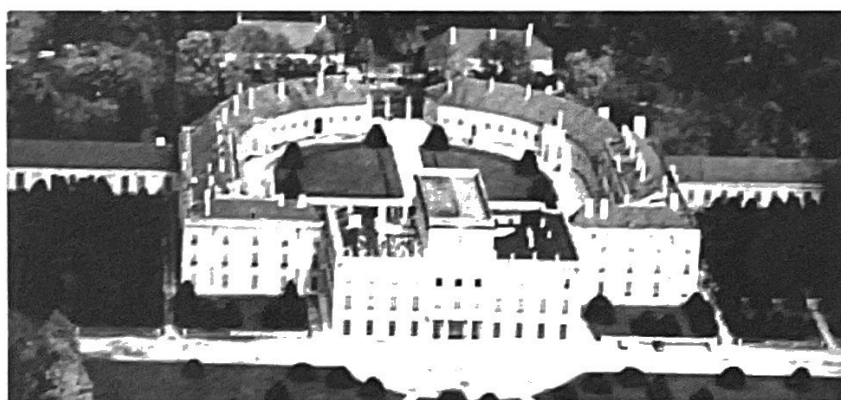
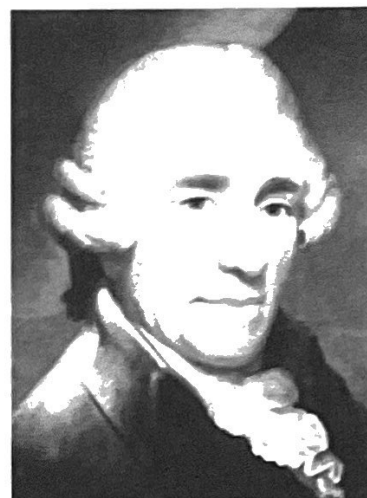
W. A. Mozart – Koncert pre lesný roh a orchester č. 4 Es dur, 3. veta (Rondo):

46. Joseph Haydn

* 31. 3. 1732 Rohrau, † 31. 5. 1809 Viedeň

Joseph Haydn sa narodil v rakúskom meste Rohrau. V ôsmich rokoch ho prijali do chrámového zboru pri dóme sv. Štefana vo Viedni. Roku 1759 sa stal kapelníkom u grófa Morzina v Dolnej Lukavici pri Plzni. Od roku 1761 pôsobil v zámockej kapele kniežata Esterházyho. Ako kapelník viedol orchester a pripravoval hudbu na rôzne príležitosti. Dvakrát navštívil Londýn, kde usporiadal niekoľko koncertov. V roku 1791 bol Haydnovi udelený čestný doktorát na Oxfordskej univerzite. Do konca svojho života žil vo Viedni.

Sídlo rodiny Esterházyovcov

Haydn skomponoval viac než 100 symfónií (podľa Hobokenovho katalógu 108), napríklad Symfónia č. 94 S úderom na tympany, Symfónia č. 101 Hodiny, Symfónia č. 104 Londýnska. Z ďalších diel uveďme opery Svet na mesiaci, Armida, sláčikové kvartetá (slávne Sláčikové kvarteto D dur „Škovránčie“), oratóriá Stvorenie a Štyri ročné obdobia. Známe sú tiež Haydnove klavírne sonáty.

Symfónia č. 94 „S úderom na tympany“, 2. veta (Andante):

47. Wolfgang Amadeus Mozart

* 27. 1. 1756 Salzburg, † 5. 12. 1791 Viedeň

Wolfgang Amadeus Mozart patrí k najznámejším skladateľom klasickej hudby. Mal výnimočný talent a mimoriadne hudobné nadanie. Skomponoval viac než 600 diel. V štyroch rokoch hral na klavíri a o dva roky neskôr začal skladať vlastné skladbičky. Od svojich šiestich rokov vystupoval tiež so svojou staršou sestrou Mariou Annou (Nannerl) po celej Európe.

Cesty plánoval ich otec Leopold, ktorý bol huslistom, neskôr koncertným majstrom a miestokapelníkom arcibiskupskej kapely v Salzburgu. Prvá koncertná cesta viedla do Mníchova a v tom istom roku navštívili Viedeň, kde hrali pred cisárskou rodinou.

Počas nasledujúcich rokov koncertoval Mozart v mnohých európskych mestách. Jeho vystúpenie prijalo obecenstvo s veľkým nadšením. V roku 1769 sa Mozart vydal na študijnú cestu do Talianska, ktoré potom navštívil ešte dvakrát.

Po návrate do Salzburgu sa stal koncertným majstrom Salzburskej dvornej kapely u arcibiskupa Colloreda. Miesto dvorného kapelníka však musel opustiť po nezhodách so svojím zamestnávateľom.

Od roku 1781 žil vo Viedni. Komponoval, uvádzal premiéry svojich skladieb a vystupoval ako koncertný umelec. V tom čase sa oženil s Konstanciou Weberovou.

Roku 1787 navštívil Mozart dvakrát Prahu. V Stavovskom divadle predviedol svoju operu Figarova svadba. Druhýkrát sa Mozart vydal do Prahy, aby tu uviedol premiéru opery Don Giovanni.

V roku 1791 bola vo Viedni prvýkrát uvedená jeho opera Čarovná flauta. Aj napriek týmto úspechom bojoval Mozart s finančnými problémami a ocitol sa na pokraji biedy. Zomrel 5. decembra 1791 vo Viedni, mal 35 rokov. Svoje posledné dielo Requiem už nedokončil.

Dielo Wolfganga Amadea Mozarta je obsiahle. Komponoval opery a skladby pre rôzne nástrojové obsadenia. Významné sú jeho opery Don Giovanni, Figarova svadba a Čarovná flauta. Z orchestrálnej tvorby sa hrajú symfónie – Symfónia č. 38 Pražská, Symfónia č. 40 g mol a Symfónia č. 41 Jupiter.

Ďalšie diela: sláčikové kvartetá, klavírne sonáty, klavírne a husľové koncerty, flautové koncerty, Serenáda G dur „Malá nočná hudba“, zádušná omša Rekviem, moteto Ave verum corpus. Znáμου skladbou je Turecký pochod z Klavírnej sonáty č. 11 A dur.

Serenáda Malá nočná hudba, 3. veta (Menuet):

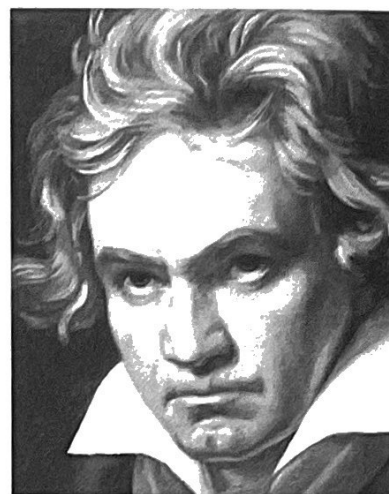

Mozartov rodný dom v Salzburgu, v ktorom sa nachádza múzeum venované tomuto skladateľovi.

48. Ludwig van Beethoven

* 16. 12. 1770 Bonn, † 26. 3. 1827 Viedeň

Ludwig van Beethoven je jedným z najvýznamnejších skladateľov a jeho meno je spájané s obdobím hudobného klasicizmu. Počas svojho života bol obdivovaný aj ako klavírny virtuóz. Základné hudobné vzdelanie získal od svojho otca Johanna. Pod jeho prísnyim vedením musel veľa hodín cvičiť na husliach a klavíri. Beethovenov otec videl v jeho nadaní zdroj príjmu.

V siedmich rokoch mal svoje prvé vystúpenie v Kolíne nad Rýnom. Jeho ďalším učiteľom sa stal dvorný organista a dirigent Christian Gottlieb Neefe. V dvanástich rokoch začal Beethoven skladať svoje prvé skladby a o tri roky neskôr získal titul druhého dvorného organistu.

Na jar roku 1787 odcestoval do Viedne, kde si doplnil svoje hudobné znalosti. Čoskoro sa však vrátil späť do Bonnu, aby bol so svojou matkou v posledných chvíľach jej života. Musel sa tiež postarať o dvoch mladších súrodencov. Roku 1792 sa vydal do Viedne druhýkrát a pokračoval vo svojich štúdiách u Josepha Haydna a Antonia Salieriho.

V roku 1795 koncertoval vo Viedni, vystupoval aj v Prahe, Bratislave, Drážďanoch a Berlíne. V tom čase začal mať problémy so sluchom, v ušiach mu neustále zneli nepríjemné zvuky a šelesty. Jeho sluch sa stále zhoršoval, až celkom ohluchol. Prestal vystupovať ako koncertný umelec, ale ďalej komponoval svoje diela.

22. decembra 1808 boli vo Viedni uvedené jeho dve symfónie; Piata symfónia c mol „Osudová“ a Šiesta symfónia F dur „Pastorálna“. Deviatu symfóniu d mol s Ódou na radosť dokončil v roku 1824 a v rovnakom roku mala táto symfónia premiéru vo Viedni.

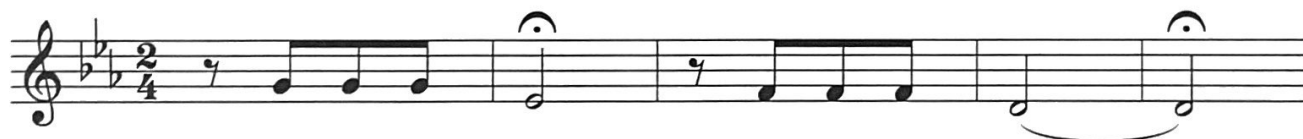
Ludwig van Beethoven zomrel 26. marca 1827 vo veku 56 rokov. S jeho skladbami sa stretávame v koncertných sieňach dodnes.

Beethovenovo dielo je rozsiahle, komponoval symfónie, klavírne koncerty, sláčikové kvartetá, klavírne triá, klavírne a husľové sonáty, skladby vokálno-inštrumentálne a vokálne (kantáty, oratóriá, omše). Pre orchester skomponoval deväť symfónií: Symfónia č. 1 C dur, Symfónia č. 2 D dur, Symfónia č. 3 Es dur „Eroica“, Symfónia č. 4 B dur, Symfónia č. 5 c mol „Osudová“, Symfónia č. 6 F dur „Pastorálna“, Symfónia č. 7 A dur, Symfónia č. 8 F dur, Symfónia č. 9 d mol so záverečnou Ódou na radosť (vo 4. vete) na báseň Friedricha Schillera.

Známe sú tiež Beethovenove klavírne sonáty: cis mol „Sonáta mesačného svitu“, c mol „Patetická“, C dur „Waldsteinova“, f mol „Appassionata“.

Ďalšie významné diela: Husľový koncert D dur, Sonáta F dur Jarná, Missa Solemnis pre sóla, zbor a orchester, opera Fidelio. Pre klavír skomponoval Beethoven 5 klavírných koncertov.

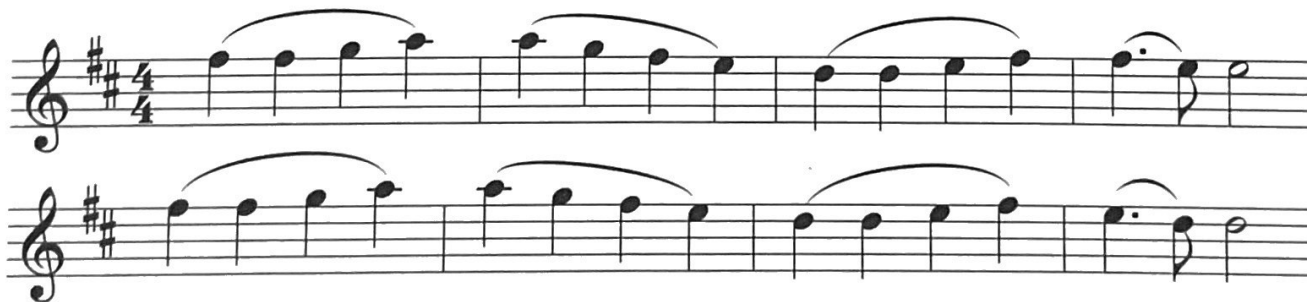
Symfónia č. 5 c mol „Osudová“, 1. veta (Allegro con brio):

Symfónia č. 6 F dur „Pastorálna“, 1. veta (Allegro ma non troppo):

Symfónia č. 9 d mol s Ódou na radosť, 4. veta:

Koncert pre husle a orchester D dur, 3. veta (Allegro):

49. Romantizmus

Romantizmus je umelecký sloh 19. storočia. V hudbe vyniklo mnoho významných skladateľov, ktorých diela sa úspešne hrajú dodnes. V období baroka a klasicizmu boli hudobníci zamestnávaní v zámockých kapelách a hrali hudbu podľa príania svojho panovníka. V období romantizmu stále častejšie vystupovali v koncertných sieňach. Koncerty sa tak stali významnou súčasťou hudobného života a boli prístupné širšiemu okruhu obecnstva.

Väčšina hudobných nástrojov dostala dnešnú podobu. Zdokonalil sa klapkový mechanizmus dychových drevených nástrojov. Dychové plechové nástroje využívali ventilový mechanizmus. Aj klavír dosiahol ďalšie konštrukčné zdokonalenie a zlepšili sa jeho zvukové možnosti. Symfonický orchester mal 60 až 70 hráčov, mnohí skladatelia vyžadovali aj početnejšie obsadenie. V orchestri sa častejšie uplatnili ďalšie nástroje, napríklad harfa, anglický roh a kontrafagot.

Hudba romantizmu často vystihuje rôzne nálady, využíva zvukové farby nástrojov pre zobrazenie prírody. Skladatelia sa snažili hudobne vykresliť krajinu, literárnych hrdinov, námety vychádzali aj z historických tém. Hudbe, ktorá vyjadruje takéto mimohudobné obsahy, sa hovorí programová.

Skladatelia komponovali symfónie, koncerty, operné diela a piesňové cykly. Novou hudobnou formou sa stala symfonická báseň a programová symfónia. Oblúbenými tancami 19. storočia boli polka, valčík, mazurka a polonéza. Skladatelia ich často využívali aj vo svojich skladbách.

V 19. storočí sa stavali rozľahlé koncertné sály, v ktorých sa schádzalo veľmi početné obecnstvo. Orchestre museli mať väčší počet hráčov, aby ich zvuk vo veľkom priestore nezanikol.

Viedenský vynálezca Johann Nepomuk Mälzel zhotovil kyvadlový prístroj, ktorý dokázal presne určovať tempo. Metronóm dnes poznáme všetci a je nám veľkým pomocníkom.

Výrobca nástrojov Adolf Sax zhotovil hudobný nástroj – saxofón.

Skladatelia obdobia romantizmu:

Franz Schubert (1797 – 1828), Klavírne kvinteto A dur (Pstruh)

Hector Berlioz (1803 – 1869), Fantastická symfónia

Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809 – 1847), Svadobný pochod

Robert Schumann (1810 – 1856), 4 symfónie, Klavírny koncert a mol

Fryderyk Chopin (1810 – 1849), mazurky, polonézy, nokturná

Franz Liszt (1811 – 1886), 13 symfonických básní

Richard Wagner (1813 – 1883), tetralógia Prsteň Nibelungov

Giuseppe Verdi (1813 – 1901), opery Nabucco, Aida

Bedřich Smetana (1824–1884), cyklus symfonických básní Moja vlast

Johann Strauss (1825 – 1899), valčík Na krásnom modrom Dunaji

Johannes Brahms (1833 – 1897), 4 symfónie, Uhorské tance

Georges Bizet (1838 – 1875), opera Carmen

Modest Petrovič Musorgskij (1839 – 1881), Obrázky z výstavy

Piotr Iljič Čajkovskij (1840 – 1893), balety Labutie jazero, Luskáčik

Antonín Dvořák (1841 – 1904), 9 symfónií, opera Rusalka

Edvard Hagerup Grieg (1843 – 1907), Suita č. 1 Peer Gynt

Nikolaj Rimskij-Korsakov (1844 – 1908), suita Šeherezáda

50. Symfonická báseň

Symfonická báseň je rozsiahlejšia jednovetá orchestrálna skladba, ktorá hudbou vyjadruje námety z histórie, prírody alebo literatúry.

Aby sme lepšie porozumeli obsahu symfonickej básne, mali by sme sa vopred zoznámiť s jej námetom. V programe koncertu býva uvedená predloha, podľa ktorej skladateľ symfonickú báseň komponoval. Za zakladateľa symfonickej básne považujeme skladateľa Franza Liszta. Bedřich Smetana skomponoval cyklus šiestich symfonických básní Moja vlast.

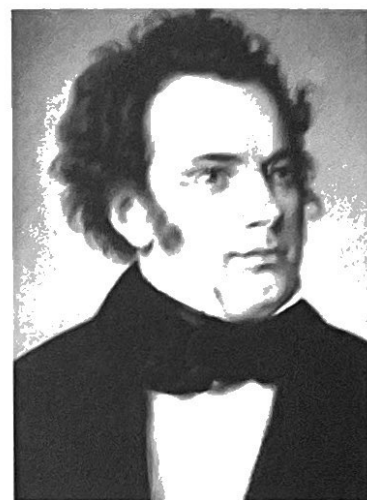
Bedřich Smetana – cyklus symfonických básní Moja vlast (Vltava):

51. Franz Schubert

* 31. 1. 1797 Lichtenthal, † 19. 11. 1828 Viedeň

Franz Schubert bol rakúsky hudobný skladateľ z obdobia romantizmu. V jedenástich rokoch bol pre svoj výnimočný hlas prijatý ako spevák do viedenskej dvornej kapely a cisárskeho konviktu. Neskôr vypomáhal svojmu otcovi ako učiteľ. V rokoch 1818 a 1824 pôsobil v obci Želiezovce na Slovensku ako učiteľ hudby v rodine grófa Esterházyho.

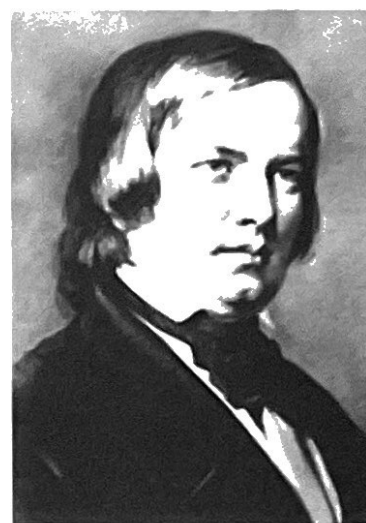

Franz Schubert komponoval vyše 600 piesní so sprievodom klavíra. K jeho najznámejším dielam patrí pieseň Margarétka pri praslici, piesňové cykly Krásna mlynárka a Zimná cesta, Klavírne kvinteto A dur „Pstruh“ a Symfónia h mol nazývaná Nedokončená.

52. Robert Schumann

* 8. 6. 1810 Zwickau, † 29. 7. 1856 Endenich

Robert Schumann bol nemecký skladateľ a klavirista. Po ukončení gymnázia študoval právo v Lipsku. Štúdium nedokončil a rozhodol sa venovať hudbe. V hre na klavíri sa vzdelával u slávneho lipského pedagóga Friedricha Wieckeho.

V roku 1834 založil časopis Neue Zeitschrift für Musik (Nový časopis pre hudbu). Vyučoval na Konzervatóriu v Lipsku a komponoval.

Robert Schumann skomponoval 4 symfónie, Klavírný koncert a mol, Karneval a Detské scény (cyklus skladieb pre klavír), Violončelový koncert a mol, piesňové cykly Básnikova láska, Láska a život ženy.

53. Fryderyk Chopin

* 22. 2. 1810 Żelazowa Wola, † 17. 10. 1849 Paríž

Fryderyk Chopin (čítaj šopén) bol najslávnejší poľský skladateľ 19. storočia. Narodil sa v obci Żelazowa Wola. V šiestich rokoch sa učil hrať na klavíri a o rok neskôr skomponoval svoju prvú skladbu Polonézu g mol. Od svojich šiestnástich rokov študoval na Konzervatóriu vo Varšave.

V roku 1829 koncertoval Chopin vo Viedni a jeho klavírnú hru prijalo publikum s nadšením. V rovnakom roku navštívil aj Prahu. Ďalším jeho pôsobiskom sa stal Paríž, kde žil do konca svojho života.

Chopinovo dielo je obsiahle, väčšinu skladieb skomponoval pre klavír. Z poľskej ľudovej hudby čerpal inšpiráciu pre veľa svojich klavírných skladieb – najmä mazurky, polonézy a valčíky. Skladateľské schopnosti uplatnil aj v ďalších dielach, komponoval nokturná, prelúdiá, scherzá, balady a etudy.

Polonéza A dur op. 40, č. 1 (Vojenská):

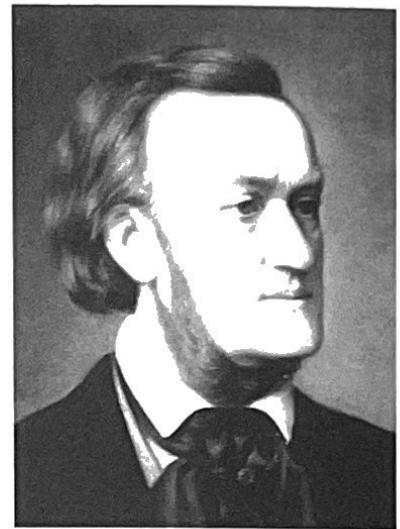

54. Richard Wagner

* 22. 5. 1813 Lipsko, † 13. 2. 1883 Benátky

Richard Wagner bol nemecký skladateľ. Povolanie divadelného kapelníka ho zaviedlo do Drážďan. Jeho ďalším pôsobiskom sa stalo Švajčiarsko.

Skomponoval opery Blúdiaci Holanďan, Majstri speváci norimberskí, Tannhäuser, Lohengrin, Tristan a Izolda a cyklus štyroch opier Prsteň Nibelungov (Rýnske zlato, Valkýra, Siegfried, Súmrak bohov).

Jazda valkýr z opery Valkýra (Prsteň Nibelungov):

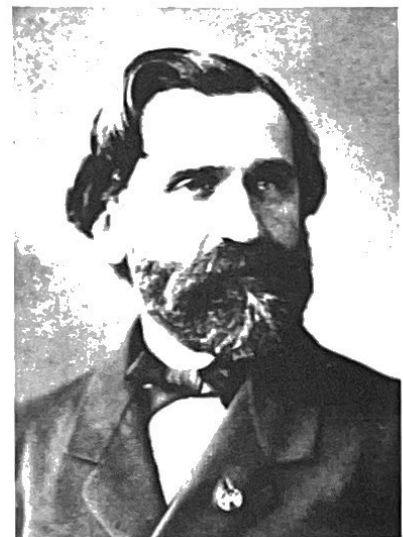

55. Giuseppe Verdi

* 10. 10. 1813 Le Roncole, † 27. 1. 1901 Miláno

Giuseppe Verdi bol vrcholný predstaviteľ talianskej opernej tvorby. Hudbu študoval súkromne, pretože na konzervatórium nebol prijatý.

Počas svojho života bol uznávaným operným skladateľom. Svetovo preslávené sú jeho opery Nabucco, Rigoletto, Traviata a Aida.

Triumfálny pochod z opery Aida:

56. Johannes Brahms

* 7. 5. 1833 Hamburg, † 3. 4. 1897 Viedeň

Johannes Brahms bol nemecký skladateľ, klavirista a dirigent. Podnikal koncertné cesty a vystupoval v mnohých európskych mestách. Trvalo sa usadil vo Viedni.

Skomponoval 4 symfónie, Husľový koncert D dur, Klavírne koncerty d mol a B dur, Variácie na Haydnovu tému. Zložil 3 sonáty pre klavír, známe sú jeho Uhorské tance a Valčíky.

Uhorský tanec č. 5:

57. Georges Bizet

* 25. 10. 1838 Paríž, † 3. 6. 1875 Bougival

Georges Bizet bol francúzsky skladateľ. Pochádzal z hudobnej rodiny. V deviatich rokoch bol prijatý na parížske konzervatórium. Od roku 1860 žil v Paríži.

Z jeho diela mu priniesli úspech opery Lovci perál a Džamilé. Svetový triumf však dosiahol až poslednou operou Carmen, ktorá mala premiéru v Paríži v roku 1875.

Pochod toreadorov z opery Carmen:

58. Modest Petrovič Musorgskij

* 21. 3. 1839 Karevo, † 28. 3. 1881 Petrohrad

Modest Petrovič Musorgskij bol ruský hudobný skladateľ a klavirista. Vyštudoval vojenskú školu, bol dôstojníkom a úradníkom. Komponoval opery, orchestrálne diela, skladby pre klavír a piesne. Svetovo preslávená je jeho suita pre klavír nazvaná Obrázky z výstavy (Kartinky). Skladateľ Maurice Ravel ju neskôr upravil do orchestrálnej podoby.

Obrázky z výstavy (Kartinky), Promenáda:

59. Piotr Iljič Čajkovskij

* 7. 5. 1840 Voťkinsk, † 6. 11. 1893 Petrohrad

Piotr Iljič Čajkovskij bol významný ruský skladateľ 19. storočia. Študoval na petrohradskom konzervatóriu a po jeho ukončení pôsobil na Konzervatóriu v Moskve. Skomponoval balety Luskáčik, Labutie jazero a Spiaca krásavica, opery Eugen Onegin a Piková dáma. Z ďalších diel uveďme šesť symfónií, Husľový koncert D dur a Klavírny koncert č. 1 b mol.

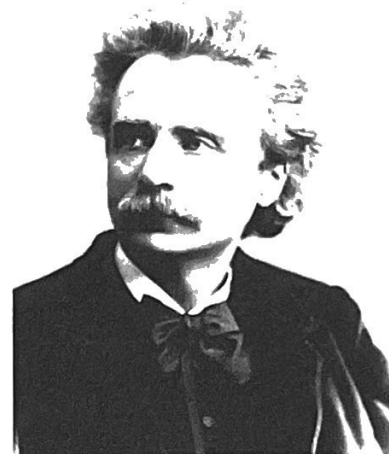
Balet Labutie jazero:

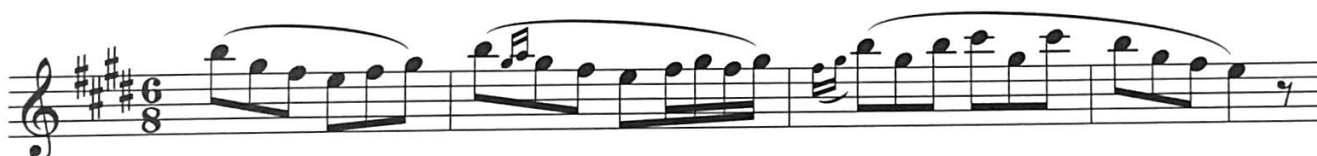
60. Edvard Hagerup Grieg

* 15. 6. 1843 Bergen, † 4. 9. 1907 Bergen

Edvard Hagerup Grieg bol nórsky skladateľ, dirigent a klavirista. Študoval na konzervatóriu v Lipsku. Vystupoval ako koncertný umelec v mnohých európskych mestách. K jeho najznámejším dielam patrí Klavírný koncert a mol a scénická hudba k dráme nórskoho dramatika Henrika Ibsena s názvom Peer Gynt.

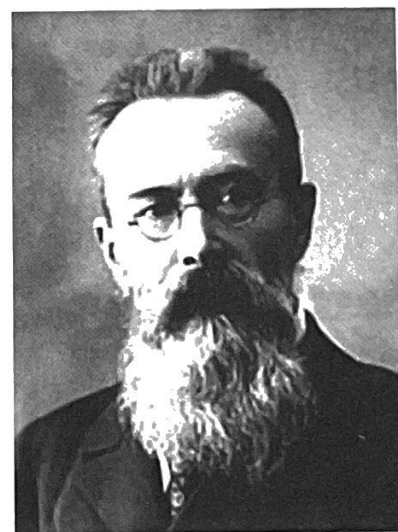
Orchestrálna suita č. 1 Peer Gynt (Svitane):

61. Nikolaj Rimskij-Korsakov

* 18. 3. 1844 Tichvin, † 21. 6. 1908 Ljubensk

Nikolaj Rimskij-Korsakov bol ruský skladateľ a pedagóg. Roku 1856 vstúpil do školy pre námorných kadetov v Petrohrade a po jej absolvovaní sa stal námorným dôstojníkom. Učil na Konzervatóriu v Petrohrade. Korsakov skomponoval orchestrálnu suitu Šeherezáda na motívy Rozprávok tisíc a jednej noci.

Suita Šeherezáda, 1. veta, More a Sindibádov koráb (motív Šeherezády):

62. Bedřich Smetana

* 2. 3. 1824 Litomyšl, † 12. 5. 1884 Praha

Bedřich Smetana bol významný hudobný skladateľ a zakladateľ českej národnej hudby. Narodil sa do rodiny sladovníka Františka Smetanu. Od piatich rokov sa učil hrať na husliach a klavíri. O rok neskôr mal v Litomyšli svoje prvé vystúpenie.

V ôsmich rokoch skladal vlastné skladby, z tej doby sa zachoval jeho Kvapík D dur (pre klavír).

Po ukončení gymnázia žil Bedřich Smetana v Prahe. Získal miesto učiteľa hudby v rodine grófa Leopolda Thuna a súčasne študoval kompozíciu u Josefa Prokscha. V roku 1848 založil v Prahe hudobnú školu a o rok neskôr sa oženil s Kateřinou Kolářovou. Mali spolu štyri deti, ale dospelosti sa dožila len dcéra Žofia.

Roku 1856 odišiel Bedřich Smetana do Švédska. V Göteborgu prijal miesto dirigenta speváckeho spolku. V roku 1861 sa vrátil do Čiech. Stal sa zbormajstrom speváckeho spolku Hlahol a bol zvolený za predsedu hudobného odboru Umeleckej besedy. V roku 1866 získal miesto kapelníka opery Prozatímného divadla.

Od roku 1874 mal Bedřich Smetana problémy so sluchom. Musel opustiť dirigentské miesto v divadle, vzdal sa koncertnej a pedagogickej práce. Skladateľskej činnosti sa venoval aj po strate sluchu. V tom čase skomponoval cyklus symfonických básní Moja vlasť, opery Hubička, Tajomstvo a Čertova stena. Posledné roky svojho života žil u dcéry Žofie v Jabkeniciach.

Bedřich Smetana zomrel 12. mája 1884 vo veku 60 rokov. Je pochovaný na Vyšehradskom cintoríne v Prahe.

Na jeho pamiatku sa každoročne koná hudobný festival Pražská jar.

Premiérou Smetanovej opery Libuše bolo 11. júna 1881 otvorené Národné divadlo v Prahe.

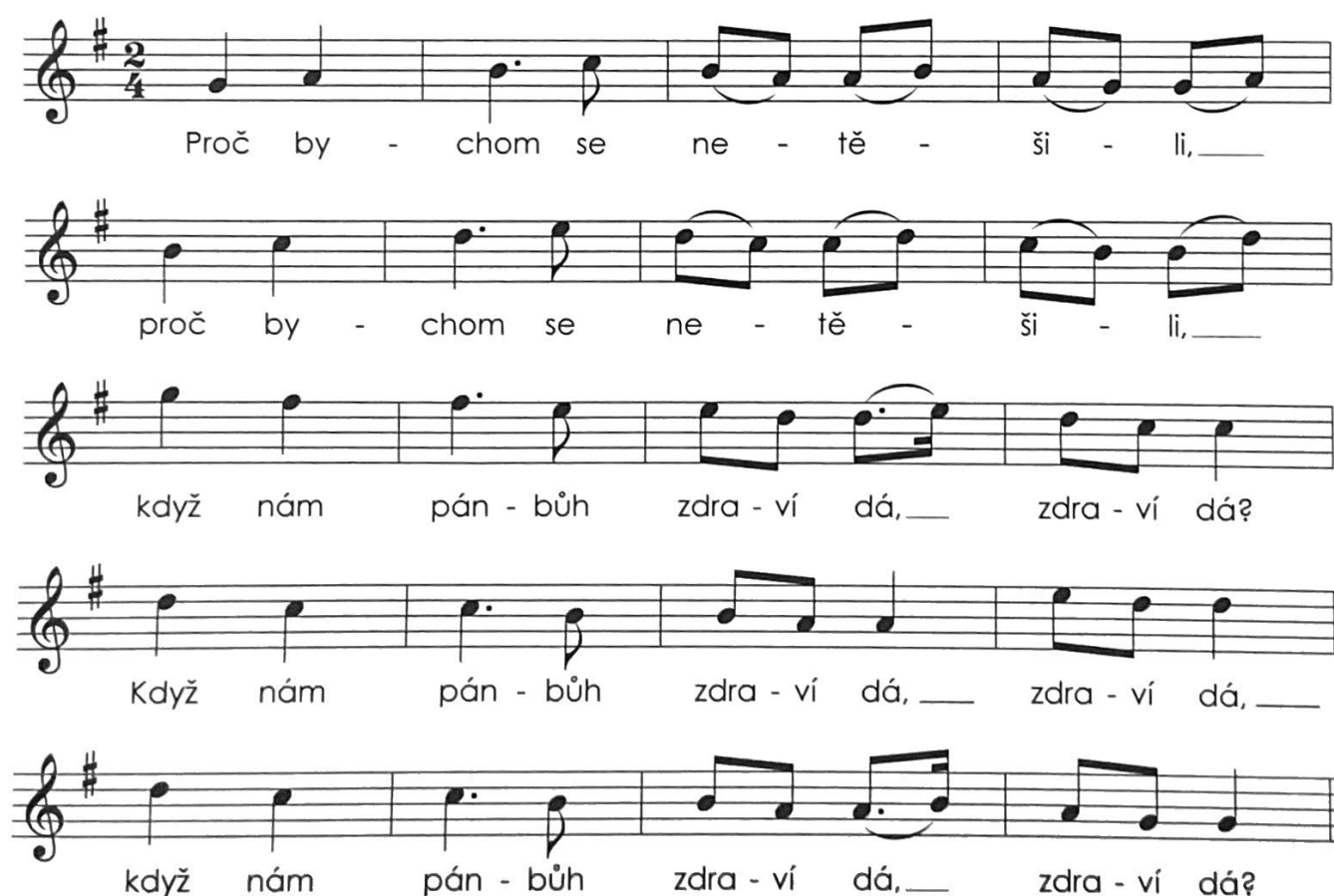
DIELO

Opery: Braniboři v Čechách, Predaná nevesta, Dalibor, Libuša, Dve vdovy, Hubička, Tajomstvo, Čertova stena, Viola (táto opera nebola dokončená)

Pre orchester: cyklus šiestich symfonických básní Moja vlasť, ktoré opisujú miesta a príbehy z českých dejín a povestí. Skladá sa z týchto častí: Vyšehrad, Vltava, Šárka, Z českých luhov a hájov, Tábor, Blaník. Skladby pre klavír: České tance, Lístky do pamätníka, Louisina polka, Jiřinková polka, polka Zo študentského života

Ďalšie diela: Tri ženské zbory, Klavírne trio g mol, Sláčikové kvarteto č. 1 e mol „Z môjho života“

Zbor z prvého dejstva opery Predaná nevesta, libreto Karel Sabina:

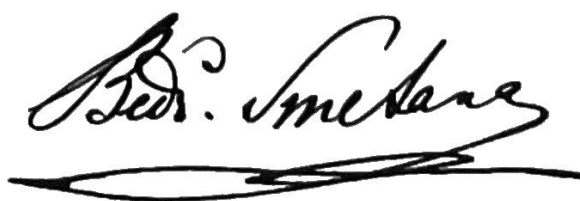
Proč by - chom se ne - tě - ši - li, ___

proč by - chom se ne - tě - ši - li, ___

když nám pán - bůh zdra - ví dá, ___ zdra - ví dá?

Když nám pán - bůh zdra - ví dá, ___ zdra - ví dá, ___

když nám pán - bůh zdra - ví dá, ___ zdra - ví dá?

63. Antonín Dvořák

* 8. 9. 1841 Nelahozeves, † 1. 5. 1904 Praha

Antonín Dvořák bol významnou skladateľskou osobnosťou českej hudby 19. storočia. Narodil sa a vyrastal v Nelahozevsi. Jeho otec František bol mäsiarom a hostinským. Od svojich dvanástich rokov žil Antonín Dvořák v Zloniciach. Pod vedením miestneho organistu a kantora Antonína Liehmanna sa učil hrať na husliach, klavíri a organe.

V šestnástich rokoch odišiel do Prahy študovať organovú školu. Od roku 1862 hral na violu v pražskom Prozatímnom divadle. V roku 1874 prijal miesto organistu u sv. Vojtecha v Prahe.

Roku 1892 odcestoval do Ameriky. Učil na Národnom konzervatóriu v New Yorku, koncertoval a dirigoval. V tom čase skomponoval Symfóniu č. 9 e mol „Z Nového sveta“, ktorá je jeho najhranejšou symfóniou a patrí medzi najznámejšie európske symfonické diela.

Po návrate z Ameriky vyučoval na pražskom konzervatóriu. Roku 1901 mala v Národnom divadle v Prahe premiéru jeho najúspešnejšia opera Rusalka. V rovnakom roku bol zvolený za riaditeľa pražského konzervatória.

Antonín Dvořák zomrel 1. mája 1904 vo veku 62 rokov. Je pochovaný na Vyšehradskom cintoríne v Prahe.

Symfónia č. 9 e mol „Z Nového sveta“, 2. veta (Largo):

Slovanský tanec č. 7 c mol (Skočná):

DIELO

Opery: Dimitrij, Jakobín, Čert a Káča, Rusalka, Armida

Pre orchester: deväť symfónií (9. symfónia e mol „Z Nového sveta“)

Symfonické básne: Vodník, Polednice, Zlatý kolovrat, Holoubek

Pre klavír: Silhouety, Humoresky, Lístky do pamätníka

Vokálno-inštrumentálne skladby: Biblické piesne, Svadobná košeľa

Slovanské tance – toto dielo skomponoval Dvořák pre štvorročný klavír aj v orchestrálnej úprave.

Opera Rusalka, Mesiačik na nebi hlbokom (ária Rusalky z prvého dejstva):

Mě-síč-ku na ne-bi hlu-bo-kém, svět-lo tvé da-le-ko
vi-dí, po svě-tě blou-díš ši-ro-kém,
dí-váš se v při-byt-ky li-dí, po svě-tě blou-díš
ši-ro-kém, dí-váš se v při-byt-ky li-dí.

Rodný dom Antonína Dvořáka v Nelahozevsi

64. Impresionizmus

Impresionizmus je umelecký smer, ktorý vznikol koncom 19. storočia. Skladatelia začali hľadať v hudbe novú zvukovú farbu nástrojov a využívali ich v neobvyklých kombináciách. Pri počúvaní nás zaujme farebnosť orchestrálnych tónov, zachytenie nálady, najrôznejšie nečakané kombinácie nástrojov a neobvyklé súzvuky. V orchestrálnych skladbách sa do hry zapájajú harfy alebo melodické bicie nástroje (napríklad zvonkohry a xylofóny). Hlavným predstaviteľom hudobného impresionizmu bol skladateľ Claude Debussy.

65. Claude Debussy

*** 22. 8. 1862 Saint-Germain-en-Laye, † 25. 3. 1918 Paríž**

Narodil sa v Saint-Germain neďaleko Paríža. Študoval na parížskom konzervatóriu hru na klavíri a skladbu.

Claude Debussy dokázal vo svojich skladbách zachytiť neopakovateľný okamih nálad a pocitov. Pomocou nástrojových kombinácií vystihol rôzne predstavy a dojmy, často spojené s názvom skladby. Skomponoval operu *Pelléas a Mélisanda*, tri orchestrálne nočné skladby s názvami *Oblaky*, *Slávnosť* a *Sirény*, tri symfonické skice nazvané *More* a *Prelúdium k Faunovmu popoludniu*. Z klavírných skladieb sú známe *Arabesky*, *Detský kútik*, *24 prelúdií* (skladby *Potopená katedrála*, *Dievča s vlasmi ako ľan*) a skladba *Svit luny*.

Dievča s vlasmi ako ľan:

66. Maurice Ravel

* 7. 3. 1875 Ciboure, † 28. 12. 1937 Paríž

Maurice Ravel bol francúzsky hudobný skladateľ. Jeho najznámejším dielom je skladba Bolero, ktorá pôvodne vznikla ako hudba k baletu. V súčasnosti sa často hráva v koncertnej úprave.

Bolero je španielsky ľudový tanec. Na tento námet zložil Ravel skladbu, v ktorej si hlavnú tému preberajú rôzne hudobné nástroje.

Pri počúvaní Bolera nás zaujme dynamika, ktorá sa začína v pianissime a pozvoľna zosilňuje až do výrazného fortissima.

Prvú tému najprv zahrá priečna flauta a po nej klarinet. Nasleduje druhá téma, ktorú hrá fagot. V ďalšej časti skladby si prvú a druhú tému preberajú rôzne hudobné nástroje a ich kombinácie. Počet nástrojov sa neustále zvyšuje a v poslednej časti Bolera zaznie celý orchester.

Prvá téma:

Druhá téma:

Rytmus Bolera dopĺňuje dvojtaktový, neustále sa opakujúci rytmický motív malého bubienka, ktorý sa zmení až na konci skladby.

67. Hudba 20. storočia

Hudobné umenie dvadsiateho storočia nie je možné presne zaradiť do jedného slohového obdobia. Mnohí skladatelia si vytvorili svoj vlastný štýl komponovania. Často využívali náhodné usporiadanie tónov a disonančných (nelúbozvučných) súzvukov. Vznikli nové kompozičné techniky (napríklad dodekafónia, ktorej tvorcom bol Arnold Schönberg). Základom skladby už nemusela byť melódia sprevádzaná akordmi, ale zvukovo-farebná paleta tónov. Hudbu ovplyvnili nové umelecké smery: expresionizmus, neoklasicizmus, neofolklorizmus a ďalšie.

Skladatelia 20. storočia:

Arnold Schönberg (1874 – 1951), opera Mojžiš a Áron

Béla Bartók (1881 – 1945), Koncert pre orchester

Igor Stravinskij (1882 – 1971), balety Vták Ohnivák, Svätenie jari

Sergej Prokofiev (1891 – 1953), balet Rómeo a Júlia

Aram Chačaturjan (1903 – 1978), balet Gajané (Šabľový tanec)

Dmitrij Šostakovič (1906 – 1975), 15 symfónií

Leoš Janáček (1854 – 1928), Sinfonietta, Lašské tance

Eugen Suchoň (1908 – 1993), opery Krútnava a Svätopluk

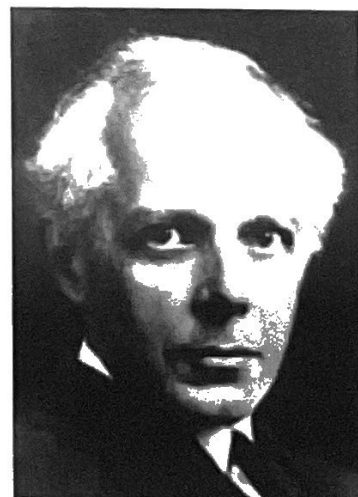
Ján Cikker (1911 – 1989), opera Juro Jánošík, Slovenská suita

68. Béla Bartók

***25.3.1881 Nagyszentmiklós, † 26.9.1945 New York**

Béla Bartók bol maďarský hudobný skladateľ a klavirista. Pôsobil ako pedagóg na Akadémii v Budapešti a vynikol aj ako koncertný umelec. Od roku 1940 žil v USA.

Skomponoval balet Zázračný mandarín, Hudbu pre strunové, bicie nástroje a čelestu, 3 klavírne koncerty a cyklus Mikrokozmos.

69. Igor Stravinskij

* 17. 6. 1882 Oranienbaum, † 6. 4. 1971 New York

Igor Stravinskij bol významný ruský skladateľ 20. storočia. Študoval právo, žil v Paríži a v Amerike.

Známe sú Stravinského balety Petruška, Svätenie jari a Vták Ohnivák. Pre klarinetistu Woodyho Hermana a jeho jazzový orchester zložil skladbu Ebony Concerto.

70. Sergej Prokofiev

* 23. 4. 1891 Sontsovka, † 5. 3. 1953 Moskva

Sergej Prokofiev bol ruský skladateľ, klavirista a dirigent. Študoval na Petrohradskom konzervatóriu hru na klavíri a dirigovanie. Žil v Amerike a v Paríži. Po niekoľkoročnom pobyte v cudzine sa vrátil do Ruska.

K najznámejším dielam Sergeja Prokofieva patrí balet Rómeo a Júlia, 7 symfónií a hudobná rozprávka Peter a vlk.

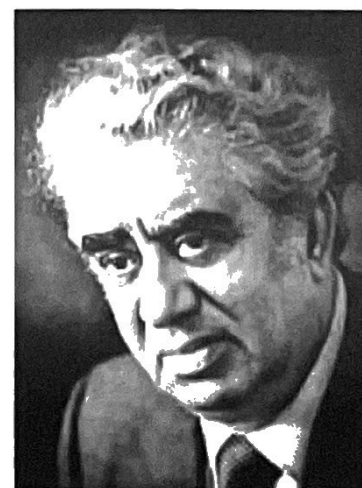

71. Aram Chačaturjan

* 6. 6. 1903 Tiflis, † 1. 5. 1978 Moskva

Aram Chačaturjan bol hudobný skladateľ, klavirista a dirigent. Skomponoval mnoho zaujímavých a pôsobivých skladieb.

Pozoruhodným rytmom a nápaditou melódiou nás zaujme Šabl'ový tanec z baletu Gajané, pri ktorom tanečníci preukazujú svoje umenie so šablami.

72. Eugen Suchoň

* 25. 9. 1908 Pezinok, † 5. 8. 1993 Bratislava

Eugen Suchoň bol významný slovenský hudobný skladateľ a pedagóg. Študoval hru na klavíri, kompozíciu a dirigovanie na Hudobnej a dramatickej akadémii v Bratislave. V štúdiu pokračoval na Majstrovskej škole pražského konzervatória v triede profesora Vítězslava Nováka.

Po skončení štúdií v roku 1933 začal vyučovať hudobnoteoretické predmety a klavír na Hudobnej a dramatickej akadémii pre Slovensko v Bratislave. Bol profesorom kompozície na Štátnom konzervatóriu v Bratislave a od roku 1948 vyučoval na Katedre hudobnej výchovy Vysokej školy pedagogickej v Bratislave.

Skladateľ Eugen Suchoň položil základy slovenskej modernej hudby a je aj autorom slovenskej národnej opery. Najväčšie uznanie získali opery Krútnava a Svätopluk. Skomponoval aj kantátu Žalm zeme podkarpatskej, piesňový cyklus Nox et solitudo, pieseň Aká si mi krásna, štyri mužské zbory O horách, Sonátu As dur pre husle a klavír, päť variácií na vlastné témy pre veľký orchester Metamorfózy a šesť cyklov skladieb pre klavír Obrázky zo Slovenska.

Eugen Suchoň – Uspávanka zo 4. obrazu opery Krútnava:

p
Ha - jaj, bú - vaj, mo - je die - ťa, dám ti jab - ká a - ko kvie - ťa,
cresc.
jed - no bu - de čer - ve - né a to dru hé - ze - le - né.
pp
Ha - jaj, bú - vaj, bú - vaj, spi, môj syn - ček, spi!

73. Ján Cikker

***29.7.1911 Banská Bystrica, †21.12.1989 Bratislava**

Ján Cikker bol slovenský hudobný skladateľ a pedagóg. Študoval hru na klavíri, organe, dirigovanie a kompozíciu na Štátnom konzervatóriu v Prahe. Po jeho absolvovaní pokračoval v štúdiu na Majstrovskej škole u Vítězslava Nováka. Bol profesorom hudobnej teórie na Konzervatóriu v Bratislave a pôsobil ako dramaturg opery Slovenského národného divadla. Vyučoval kompozíciu na Vysokej škole múzických umení v Bratislave. Roku 1966 mu bol udelený titul národný umelec. Je nositeľom Herderovej ceny Viedenskej univerzity a ceny UNESCO za hudbu.

Ján Cikker skomponoval 9 oper: Juro Jánošík, Beg Bajazid, Mister Scrooge, Vzkriesenie, Hra o láske a smrti, Coriolanus, Rozsudok, Obliehanie Bystrice, Zo života hmyzu. Ďalšie diela: Concertino pre klavír a orchester, Slovenská suita, Symfonieta, piesňový cyklus O mamičke.

Zoznam slovenských hudobných skladateľov:

Ján Levoslav Bella (1843 – 1936), skladateľ, zbormajster, dirigent
Mikuláš Moyzes (1872 – 1944), skladateľ, organista a pedagóg
Viliam Figuš-Bystrý (1875 – 1937), skladateľ a pedagóg
Mikuláš Schneider-Trnavský (1881 – 1958), dirigent a pedagóg
Alexander Moyzes (1906 – 1984), skladateľ a pedagóg
Eugen Suchoň (1908 – 1993), skladateľ a pedagóg
Ján Cikker (1911 – 1989), skladateľ a pedagóg
Dezider Kardoš (1914 – 1991), prvý riaditeľ Slovenskej filharmónie
Ján Valach (1925), skladateľ, organista a dirigent
Juraj Hatrík (1941), skladateľ a pedagóg

74. Jazz

Hudba označovaná ako jazz (džez) má pôvod v ľudových, pracovných a náboženských piesňach afrických otrokov privečených do USA. Počiatky jazzu vychádzali z afroamerickej hudby, v ktorej sa prelínali černošské folklórne vplyvy s beloškou hudbou európskych prisťahovalcov. Hlavným centrom jazzovej hudby sa stalo mesto New Orleans.

Na rozdiel od klasickej hudby v jazze obvykle splýva osobnosť skladateľa a interpreta. Hráči môžu improvizovať a skladbu dotvárať podľa svojich predstáv. V jazzovej hudbe môžeme často počuť zvláštnu interpretáciu osminových nôt, blížiacu sa triolovému rytmu, synkopy a zdôraznenie 2. a 4. doby. Typickými nástrojmi sú saxofón, trúbka, pozauna, klarinet, klavír, gitara, kontrabas a bicie.

Rozlišujeme mnoho štýlov jazzovej hudby, k najznámejším patrí rag-time, bebop, dixieland, cool jazz, free jazz, swing, jazz rock a ďalšie.

Hlavní predstavitelia jazzovej hudby:

Scott Joplin (1867 – 1917), hudobník, klavirista a skladateľ

Duke Ellington (1899 – 1974), jazzový skladateľ a klavirista

Louis Armstrong (1901 – 1971), jazzový trubkár a spevák

Glenn Miller (1904 – 1944), kapelník a trombonista

Benny Goodman (1909 – 1986), klarinetista, skladateľ a kapelník

Blues je hudobný štýl, ktorý vznikol na juhu USA počas 19. storočia. Pôvodná podoba blues vychádzala z náboženských gospelov, spirituálov a tradičnej africkej hudby. Počúvanie bluesových piesní niekedy navodí smutnú náladu. Často ich spievali otroci alebo robotníci pri práci na poliach. Spoločnou témou týchto piesní bol ich neľahký osud (každodenný život, namáhavá práca, samota).

Hudobná podoba blues má obvykle voľnejšie tempo a môže mať aj inštrumentálnu podobu bez spevu. Typickými nástrojmi sú trúbka, gitara, saxofón alebo klavír.

Swing je jazzový štýl, na ktorého vývoji sa podieľali černošskí aj beloškí hudobníci. Tvorí prechod od tradičného jazzu k modernému.

Swingový orchester (big band) má väčší počet hráčov s rôznym nástrojovým obsadením. Obvykle v ňom hrajú trúbky, pozauny a saxofóny, ktoré dopĺňajú klavír, kontrabas, bicie a gitara. Väčšie bigbandy môžu mať početnejšie obsadenie a viac nástrojov (napríklad klarinety, hoboje, lesné rohy alebo sláčikové nástroje).

Ragtime (regtajm) je spôsob klavírnej hry, pri ktorom ľavá ruka udržuje pravidelný rytmus a pravá ruka hrá melódiu, v ktorej často zaznievajú synkopy.

Scott Joplin bol americký černošský hudobník, klavirista a skladateľ, jeden z prvých predstaviteľov ragtimu. Medzi jeho najslávnejšie skladby patria Maple Leaf Rag a The Entertainer.

Scott Joplin – The Entertainer:

Dixieland označuje tradičnú jazzovú hudbu, ktorá sa hrala v americkom meste New Orleans a postupne sa rozšírila do ďalších miest (Chicago, New York).

75. Skladatelia

Spoj čiarou meno skladateľa a dielo, ktoré skomponoval.

Wolfgang Amadeus Mozart

Johann Sebastian Bach

Georges Bizet

Antonio Vivaldi

Piotr Iljič Čajkovskij

Ludwig van Beethoven

Georg Friedrich Händel

Toccata a fúga d mol

balet Labutie jazero

opera Figarova svadba

opera Carmen

Hudba k ohňostroju

Štyri ročné obdobia

Symfónia č. 5 „Osudová“

Doplň mená skladateľov.

Barok: _____

Klasicizmus: _____

Romantizmus: _____

Ktorý skladateľ z obdobia baroka bol organistom a skomponoval Toccatu a fúgu d mol?

Ktorý skladateľ sa narodil v Salzburgu a skomponoval symfónie Pražská a Jupiter?

Doplň mená skladateľov:

opera Krútnava –

Brandenburské koncerty –

Moja vlasť –

balet Luskáčik –

Slávnosti na vode –

opera Don Giovanni –

Symfónia č. 101 Hodiny –

opera Rusalka –

Doplň meno skladateľa a názov skladby.

76. Kvíz č. 1

1. Tóny gis – as sú
 - a) poltóny
 - b) enharmonické tóny
 - c) zvýšené tóny
2. Lutna je nástroj
 - a) strunový brnkací
 - b) strunový klávesový
 - c) dychový drevený
3. Základné intervaly sú
 - a) čisté a zväčšené
 - b) čisté, veľké a zväčšené
 - c) čisté a veľké
4. Do obdobia baroka patrí
 - a) Johann Sebastian Bach
 - b) Wolfgang Amadeus Mozart
 - c) Ludwig van Beethoven
5. Ktorý hudobný nástroj a jeho súčasť patria k sebe?
 - a) lutna – sláčik
 - b) čembalo – klávesy
 - c) fagot – nátrubok
6. Antonio Vivaldi skomponoval
 - a) Štyri ročné obdobia
 - b) operu Čarovná flauta
 - c) Brandenburské koncerty
7. Vivace znamená
 - a) mierne rýchlo
 - b) pomaly
 - c) živo
8. Georg Friedrich Händel bol
 - a) operný spevák
 - b) skladateľ a organista
 - c) hráč na hoboji
9. Johann Sebastian Bach hral
 - a) na husliach a organe
 - b) na hoboji a klarinete
 - c) na trúbke a lesnom rohu
10. Johann Sebastian Bach skomponoval
 - a) operu Figarova svadba
 - b) Brandenburské koncerty
 - c) balet Labutie jazero

Spoznaj názov diela a meno skladateľa.

77. Kvíz č. 2

1. Šiesty krížik v predznamenaní je
 - a) dis
 - b) eis
 - c) gis
2. Ktorá stupnica má uvedené správne predznamenanie?
 - a) Fis dur – 6 ♭
 - b) Des dur – 7 ♭
 - c) Cis dur – 7 #
3. Kvintakord je zostavený
 - a) z dvoch tercii
 - b) z celých tónov a poltónov
 - c) z dvoch tercii a kvarty
4. Do obdobia klasicizmu nepatrí
 - a) Wolfgang Amadeus Mozart
 - b) Antonio Vivaldi
 - c) Joseph Haydn
5. Operu Čarovná flauta skomponoval
 - a) Ludwig van Beethoven
 - b) Joseph Haydn
 - c) Wolfgang Amadeus Mozart
6. Joseph Haydn skomponoval
 - a) Symfóniu č. 101 „Hodiny“
 - b) operu Figarova svadba
 - c) Brandenburské koncerty
7. Symfónia má obvykle
 - a) dve vety
 - b) šesť viet
 - c) štyri vety
8. Koncert je skladba
 - a) pre štyroch hráčov
 - b) pre sólový nástroj a orchester
 - c) pre husle a klavír
9. Ktorý skladateľ skomponoval operu Don Giovanni?
 - a) Wolfgang Amadeus Mozart
 - b) Johann Sebastian Bach
 - c) Piotr Iljič Čajkovskij
10. Ludwig van Beethoven skomponoval
 - a) štyri ročné obdobia
 - b) balet Labutie jazero
 - c) Symfóniu č. 5 „Osudová“

Spoznaj názov diela a meno skladateľa.

78. Kvíz č. 3

1. Ktorá stupnica má uvedené správne predznamenanie?
 - a) fis mol – 4 ♭
 - b) cis mol – 4 ♯
 - c) e mol – 4 ♯
2. Stupnica c mol má v predznamenaní
 - a) 3 ♭ bé, es, as
 - b) 2 ♭ bé, es
 - c) 3 ♯ fis, cis, gis
3. Kvintakord d mol tvoria tóny
 - a) d, fis, a
 - b) d, f, a
 - c) d, g, h
4. Anglický roh je nástroj
 - a) strunový brnkací
 - b) dychový plechový
 - c) dychový drevený
5. Fryderyk Chopin
 - a) hral na klavíri
 - b) skomponoval šesť opier
 - c) bol ruský skladateľ
6. Robert Schumann bol
 - a) skladateľ a klavirista
 - b) zbormajster a huslista
 - c) operný spevák
7. Do obdobia romantizmu nepatrí
 - a) Fryderyk Chopin
 - b) Joseph Haydn
 - c) Robert Schumann
8. Piotr Iljič Čajkovskij zložil
 - a) hudbu k opere Carmen
 - b) hudbu k opere Rusalka
 - c) hudbu k opere Labutie jazero
9. Symfonická báseň je skladba
 - a) pre dychový orchester
 - b) pre symfonický orchester
 - c) pre symfonický orchester a ženský spevácky zbor
10. Ktorý skladateľ má správne uvedené meno?
 - a) Richard Wagner
 - b) Richard Chopin
 - c) Richard Schumann

Spoznaj názov diela (baletu) a meno skladateľa.

79. Kvíz č. 4

1. Paralelné stupnice G dur – e mol majú rovnaké
 - a) predznamenanie
 - b) kvintakordy
 - c) názvy a poltóny
2. Septakord je akord zložený
 - a) z troch tónov
 - b) zo štyroch tónov
 - c) z piatich tónov
3. Dominantný septakord tvoríme
 - a) na prvom stupni stupnice
 - b) na štvrtom stupni stupnice
 - c) na piatom stupni stupnice
4. Ktorý bicí nástroj má drevené obdĺžnikové doštičky?
 - a) marimba
 - b) vibrafón
 - c) vibrafón aj marimba
5. Gong je bicí nástroj, ktorý má
 - a) dva pedále
 - b) zavesený disk kruhového tvaru
 - c) zavesené kovové doštičky
6. Maurice Ravel skomponoval
 - a) skladbu Bolero
 - b) balet Rómeo a Júlia
 - c) 15 symfónií
7. Opery Krútnava a Svätopluk skomponoval
 - a) Ján Cikker
 - b) Eugen Suchoň
 - c) Bedřich Smetana
8. Georg Friedrich Händel skomponoval
 - a) Matúšove pašie
 - b) operu Prsteň Nibelungov
 - c) oratórium Mesiáš
9. Louis Armstrong bol
 - a) jazzový trubkár
 - b) gitarista
 - c) jazzový klavirista a bubeník
10. Swing je
 - a) meno jazzového hráča
 - b) druh spevu
 - c) štýl jazzovej hudby

Spoznaj názov diela a meno skladateľa.

80. Kvíz č. 5

1. Suity Slávnosti na vode a Hudba k ohňostroju skomponoval
 - a) Georg Friedrich Händel
 - b) Johann Sebastian Bach
 - c) Richard Wagner
2. Sarabanda je
 - a) skladba pre sláčikový nástroj
 - b) strunový brnkací nástroj
 - c) tanec
3. Presto znamená
 - a) výrazne
 - b) rýchlo
 - c) mierne rýchlo
4. Giuseppe Verdi skomponoval
 - a) operu Carmen
 - b) opery Aida a Nabucco
 - c) operu Don Giovanni
5. Ktorý skladateľ patrí do obdobia romantizmu?
 - a) Franz Schubert
 - b) Sergej Prokofiev
 - c) Joseph Haydn
6. Durový kvintakord sa skladá
 - a) z dvoch malých tercií
 - b) z dvoch veľkých tercií
 - c) z veľkej a malej tercie
7. Ktorý skladateľ a dielo patria k sebe?
 - a) Ravel – Bolero
 - b) Vivaldi – Malá nočná hudba
 - c) Haydn – opera Carmen
8. Z čistých intervalov vytvoríme
 - a) zväčšené a malé
 - b) zväčšené a zmenšené
 - c) veľké a malé
9. Ktorý skladateľ neskomponoval žiadnu operu?
 - a) Ludwig van Beethoven
 - b) Piotr Iljič Čajkovskij
 - c) Johann Sebastian Bach
10. Bolero je
 - a) španielsky tanec
 - b) skladba pre sólistu
 - c) malý bubienok

Ako sa volá známa symfónia Josepha Haydna?

81. Kvíz č. 6

1. Ktorý skladateľ je správne zaradený?
 - a) Haydn – barok
 - b) Chopin – romantizmus
 - c) Vivaldi – klasicizmus
2. Kontrafagot
 - a) dokáže zahrať hlboké tóny
 - b) je dychový plechový nástroj
 - c) zahrá vyššie tóny než hoboje
3. Molový kvintakord sa skladá
 - a) z dvoch veľkých tercií
 - b) z veľkej tercie a čistej kvarty
 - c) z malej a veľkej tercie
4. Disonancia je
 - a) neľubozvučný súzvuk
 - b) časť klarinetu
 - c) chvenie dvoch strún
5. Johann Strauss skomponoval valčík
 - a) Na tanečnom plese
 - b) Na krásnom modrom Dunaji
 - c) Kráľ a tanečnica
6. Gavota je
 - a) skladba pre troch hráčov
 - b) bicí nástroj
 - c) starý francúzsky tanec
7. Ktorý skladateľ má správne uvedené meno?
 - a) Béla Bartók
 - b) Andrej Prokofiev
 - c) George Schubert
8. Do obdobia klasicizmu nepatrí
 - a) Joseph Haydn
 - b) Robert Schumann
 - c) Ludwig van Beethoven
9. Cyklus symfonických básní Moja vlasť skomponoval
 - a) Antonín Dvořák
 - b) Fryderyk Chopin
 - c) Bedřich Smetana
10. Romantizmus je umelecký sloh
 - a) 16. storočia
 - b) 19. storočia
 - c) 18. storočia

Ako sa volá známa opera, ktorú skomponoval Georges Bizet?

82. Skladatelia

BARTÓK, BEETHOVEN, BRAHMS, GRIEG, HÄNDEL, HAYDN, CHOPIN, KORSÁKOV, MOZART, RAVEL, SMETANA, SCHUMANN, SUCHOŇ, VIVALDI, WAGNER, WEBER

H	A	Y	D	N	N	R	B	N	V
Ä	A	G	R	I	E	G	E	K	I
N	M	L	P	N	E	V	Ó	A	V
D	T	O	G	B	O	T	N	L	A
E	CH	A	Z	H	R	A	V	E	L
L	W	A	T	A	T	A	Ň	B	D
U	W	E	B	E	R	O	H	T	I
I	E	E	M	J	CH	T	A	M	Z
B	E	S	CH	U	M	A	N	N	S
K	O	R	S	A	K	O	V	R	O

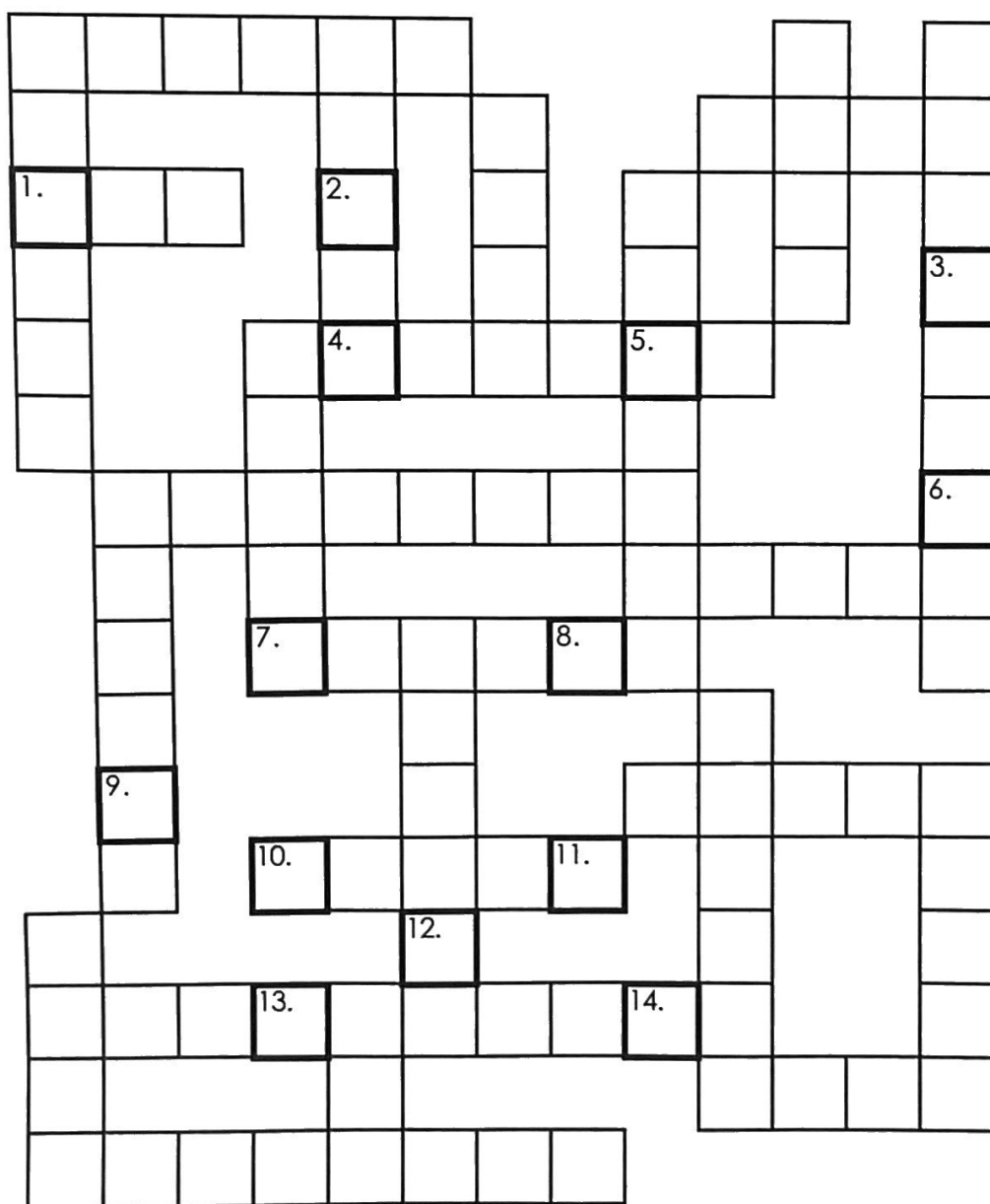
TAJNÍČKA: _____

Vyznač tých skladateľov, ktorí majú zle napísané krstné meno:

1. Johann Sebastian Bach	10. Georg Friedrich Händel
2. Giacomo Verdi	11. Eugen Suchoň
3. Ján Cikker	12. Piotr Ivanovič Čajkovskij
4. Claudio Wagner	13. Igor Stravinskij
5. Fryderyk Chopin	14. Richard Schumann
6. Béla Bartók	15. Ludwig van Beethoven
7. William Haydn	16. Bedřich Smetana
8. Wolfgang Amadeus Mozart	17. Carl Schubert
9. Robert Vivaldi	18. Antonín Dvořák

83. Doplnovačka

ALT, ÁRIA, CANTABILE, FLAUTA, FUJARA, MENUET, OKTÁVA, OPERA, OPUS, PEDÁL, PIANO, POZAUNA, PREDTAKTIE, SERENÁDA, SLÁČIK, STACCATO, SYNKOPA, RONDO, TÉMA, TEMPO, TÓN, TRIO, TRIOLA, TUBA, VIOLA

TAJNÍČKA: _____

Doplň názov diela:

T R

O N

B B A

84. Otázky

Hudobná teória – základné učivo:

1. Uved' dva tóny, ktoré sú enharmonicky zámenné.
2. Vymenuj názvy čistých a veľkých intervalov. Uved' príklad.
3. Z ktorých intervalov vytvoríme malé intervaly? Uved' príklad.
4. Vymenuj názvy durových stupníc podľa predznamenanania do 7[#] a do 7^b.
5. Vymenuj tóny kvintakordu G dur, B dur, A dur, D dur, Es dur.
6. Vymenuj kvintakord, sextakord a kvartsextakord E dur.
7. Vymenuj názvy molových stupníc podľa predznamenanania do 7[#] a do 7^b.
8. Vymenuj tóny kvintakordu e mol, d mol, h mol, c mol.
9. Uved' názvy dvoch stupníc, ktoré sú rovnomenné. Uved' názvy dvoch stupníc, ktoré sú paralelné.
10. Na ktorom stupni v stupnici tvoríme dominantný septakord?
Vymenuj tóny dominantného septakordu v C dur.

Hudobná teória – doplňujúce otázky:

1. Ktorý interval je odvodený: čistá kvarta alebo zväčšená kvarta?
2. Aký je rozdiel medzi vrchným a spodným intervalom?
3. Vymenuj názvy intervalov presahujúcich októvu.
4. Vymenuj tóny stupnice Es dur. Vymenuj tóny stupnice H dur.
5. Koľko krížikov v predznamenaní má stupnica Fis dur a Cis dur?
6. Koľko bé v predznamenaní má stupnica Des dur, Ges dur, Ces dur?
7. Z ktorých intervalov je zostavený durový kvintakord?
8. Vymenuj kvintakord, sextakord a kvartsextakord H dur, Es dur, As dur.
9. Koľko bé v predznamenaní má stupnica b mol?
10. Z ktorých intervalov je zostavený molový kvintakord?
11. Vymenuj tóny kvintakordu fis mol, cis mol a kvintakordu f mol.
12. Uved' názvy dvoch stupníc, ktoré sú enharmonicky zámenné.
13. Tvorí zväčšený kvintakord od tónu **c** tóny c, e, gis, alebo c, e, ges?
14. Tvorí zmenšený kvintakord od tónu **a** tóny a, c, es, alebo a, c, e?
15. Vymenuj tóny dominantného septakordu v G dur, D dur, A dur.

Názvoslovie, hudobné nástroje, pojmy:

1. Čo znamenajú hudobné výrazy: adagio, moderato, allegro, grave, andante, vivace, presto, animato, grazioso, sostenuto?
2. Do ktorej skupiny nástrojov patrí lutna, čembalo, anglický roh, marimba a vibrafón?
3. Čo je symfónia?
4. Ako sa nazýva skladba pre sólový nástroj a orchester?

Dejiny hudby a skladatelia:

1. Na aký účel slúžila praveká hudba?
2. Vymenuj hudobné slohy (od renesancie) a ku každému obdobiu uveď jedného skladateľa.
3. Vymenuj skladateľov z obdobia baroka.
4. Ktorý skladateľ skomponoval štyri ročné obdobia?
5. Uveď jedno dielo skladateľa Georga Friedricha Händla.
6. Uveď najznámejšie diela skladateľa Johanna Sebastiana Bacha.
7. Vymenuj skladateľov z obdobia klasicizmu.
8. Ktorý skladateľ z obdobia klasicizmu skomponoval symfónie Hodiny, Londýnska a S úderom na tympany?
9. Uveď najznámejšie diela Wolfganga Amadea Mozarta.
10. Uveď najznámejšie diela Ludwiga van Beethovena.
11. Vymenuj skladateľov z obdobia romantizmu.
12. Na ktorom hudobnom nástroji hral Fryderyk Chopin? Pre tento nástroj skomponoval väčšinu svojich skladieb.
13. Ktorý skladateľ skomponoval balety Labutie jazero a Luskáčik?
14. Skomponoval Giuseppe Verdi opery Aida a Nabucco?
15. Ktorý český skladateľ skomponoval cyklus symfonických básní Moja vlasť?
16. Ktorý český skladateľ skomponoval operu Rusalka?
17. Ktorý skladateľ bol hlavným predstaviteľom hudobného impresionizmu? Uveď najmenej jedno dielo tohto skladateľa.
18. Uveď mená významných skladateľov 20. storočia.
19. Ktorý významný slovenský skladateľ skomponoval opery Krútnava a Svätopluk?

85. Hudobné pojmy

absolútny sluch – schopnosť určiť presnú výšku tónu bez pomoci ladičky alebo hudobného nástroja

agogika – nepatrné zmeny tempa, dynamiky a metrického plynutia skladby, agogika nie je zaznamenaná v notovom zápise, ale musí byť správne vystihnúť interpretom (hráčom alebo spevákom)

arabeska – kratšia skladba rýchlejšieho tempa, obvykle pre klavír

bagatela – kratšia skladba, obvykle komponovaná pre klavír

citlivý tón – siedmy stupeň stupnice, ak je od ôsmeho vzdialený o poltón (v stupnici C dur tón h, v stupnici a mol harmonická tón gis)

cyklická forma – hudobná skladba, ktorá má niekoľko častí (viet), napríklad symfónia

čardáš – maďarský tanec

concerto grosso (končerto grosso) je skladba, v ktorej sa strieda menšia skupina sólových nástrojov a orchester

diatonická stupnica – stupnicový rad ôsmich tónov v rozsahu jednej oktávy, zložený z piatich celých tónov a dvoch poltónov

disonancia – neľubozvučný súzvuk

flažolet, flageolet (flag.) – vysoký tón, ktorý vzniká na strunových nástrojoch ľahkým dotykom struny v určitej polohe

frázovanie – členenie melódie na kratšie úseky (frázy); značí sa oblúčikom spájajúcim všetky noty celej frázy a obvykle sa hrá viazane

gavota – starý francúzsky tanec v miernom tempe

glissando (gliss.) – na klavíri prejsť prstami po klávesoch

homofónia – jeden vedúci melodický hlas, ktorý je sprevádzaný ostatnými hlasmi (spravidla akordicky)

hra z listu – hra bez predchádzajúcej prípravy

kadencia – sled harmonických funkcií, ktoré pôsobia dojmom ukončenia, kadenciu tvorí postup akordov S-D-T (subdominanta, dominanta, tonika)

kantáta – skladba pre sóla, zbor a orchester, vznikla v baroku, názov odvodený od slova cantare (spievať)

klavírny výťah – úprava skladby (napríklad orchestrálna) pre klavír

konsonancia – ľubozvuk, súzvuk dvoch alebo viacerých tónov, ktoré pôsobia príjemne, uspokojivo, vyrovnane

melodráma – skladba, v ktorej je hudba spojená s hovoreným slovom

modulácia – v priebehu skladby prechod z jednej tóniny do druhej

nokturno – skladba pokojnej nočnej nálady, väčšinou komponovaná pre klavír alebo komorné obsadenie

oratórium je rozsiahla vokálno-inštrumentálna skladba, spravidla pre sólistov, zbor a orchester, skladá sa z orchestrálnych a zborových častí, z recitátívov a árií, dejom oratória sprevádza rozprávač

ouvertúra (čítaj uvertúra) – úvodná skladba (predohra k opere, baletu)

pieseň bez slov – klavírna skladba, obľúbená v období romantizmu

pizzicato (pizz.) – brnkanie prstami o struny na sláčikových nástrojoch

polyfónia – viachlas, skladba zložená z niekoľkých samostatných hlasov

recitál – koncert jedného hudobného interpreta (sólistu)

sarabanda – pomalý tanec španielskeho pôvodu v trojštvrťovom takte

vibrato – spôsob tvorby tónu, pri ktorom nastávajú nepatrné výkyvy znejúceho tónu; hrá sa jemným pohybom prsta na hmatníku strunových nástrojov; je vykonateľné aj pri dychových nástrojoch a speve

scherzo (čítaj skerco) – skladba v rýchlejšom tempe a žartovným charakterom

sonatina – na rozdiel od sonáty je jednoduchšia, kratšia a má menší počet častí (dve až tri)

spinet – strunový klávesový nástroj, menšie prenosné cembalo

spirituál – duchovná pieseň amerických černochoch ovplyvnená kresťanským náboženstvom

suita – vznikla v baroku, je to inštrumentálna skladba, ktorá má ustálený počet tancov, tance idú za sebou v nasledujúcom poradí: allemande, courante, sarabanda, gigue (k tejto základnej zostave sa vkladali ďalšie tance, napríklad menuet, gavota)

una corda – na jednej strune, v klavírnej skladbe použiť ľavý pedál

tetrachord – rad štyroch po sebe idúcich tónov v rozsahu čistej kvarty (tetrachord tvoria dva celé tóny a jeden poltón)

tónorod – durový alebo molový charakter tóniny

tónový rozsah nástroja – rozpätie vymedzené najnižším a najvyšším tónom, ktorý je možné na hudobnom nástroji zahrať

transkripcia – prepis (úprava) pôvodnej skladby pre iné obsadenie

86. Hudobné názvoslovie

ad libitum – ľubovoľne
agitato – vzrušene, búrlivo
alla marcia – pochodom
allegro ma non troppo –
rýchlo, ale nie príliš
allegro assai – dosť rýchlo
allegro moderato –
mierne rýchlo
amabile – ľúbezne, nežne
andantino – trochu rýchlejšie
než andante
arco – sláčik
arpeggio – rozložené hranie
akordu (rýchlo za sebou)
brillante – iskrivo, brilantne
calando – skratku *cal.* nájdeme
v skladbe tam, kde majú
sila aj rýchlosť ubúdať
con fuoco – s ohňom, ohnivo
con moto – s pohybom
con sordino – s dusítkom
corda – struna
dal segno – opakovať
od znamienka Segno
divisi – delene
energico – rázne, energicky
furioso – zúrivo, zbesilo
giocoso – žartovne
grazioso – pôvabne, spanilo
leggiere – ľahko
maestoso – velebne, majestátne
meno – menej
meno mosso – menej pohyblivo,
trochu spomalíť

molto adagio – veľmi pomaly
molto allegro – veľmi rýchlo
molto lento – veľmi rozvláčne
non legato – neviazane
pesante – ťažko, ťažkopádne
più – viac
più forte – silnejšie
più mosso – rýchlejšie, pohyblivejšie
poco – trochu
poco a poco crescendo –
pomalé postupné zosilňovanie
poco meno – trocha menej
rallentando – postupne
spomaľovať, zvoľňovať
risoluto – rozhodne, rázne
ritenuto – spomalene
rubato – voľne, s meniacim
sa tempom a výrazom
sempre – vždy, stále
sempre forte – vždy silno
senza – bez (predložka)
senza sordino – bez dusítka
sforzando – dôrazne (silný akcent)
scherzando – žartovne
sostenuto – zdržanlivo
stringendo – zrýchlene
subito – náhle (obvykle
v súvislosti s dynamickým
označením)
tranquillo – pokojne, pohodovo
triste – smutne
una corda – na jednej strune,
pri hre na klavíri použitý ľavý
pedál

87. Prehľad učiva

1. **Tónová sústava:** tóny základné a odvodené, názvy oktáv.
2. **Enharmonické tóny:** tóny enharmonicky zámenné.
3. **Stupnice:** durové a molové stupnice do 7 $\sharp$ a 7 $\flat$, stupnice rovnomenné a paralelné, enharmonicky zámenné stupnice.
4. **Akordy:** kvintakord durový, molový, zväčšený a zmenšený, obraty durového a molového kvintakordu, dominantný septakord.
5. **Intervaly:** základné a odvodené, vrchné a spodné, harmonické a melodické, intervaly presahujúce oktávu (nona a decima).
6. **Hudobné názvoslovie:** označenie tempa a prednesu.
7. **Pojmy:** tetrachord, arpeggio.
8. **Hudobné nástroje:** viola da gamba, lutna, čembalo, anglický roh, kontrafagot, xylofón, zvonkohra, vibrafón, marimba, gong, djembe, tamburína, bicia súprava.
9. **Dejiny hudby:**

hudba v praveku, hudba v starovekých civilizáciách, stredoveká hudba, gregoriánsky chorál, trubadúri, truvéři, minnesängri.

Renesancia (15. – 16. storočie), vokálna polyfónia, hudobné nástroje, Giovanni Pierluigi da Palestrina.

Barok (17. stor. – pol. 18. stor.), hudobné nástroje, toccata, fúga, Antonio Vivaldi, Georg Friedrich Händel, Johann Sebastian Bach.

Klasicizmus (2. pol. 18. stor. – zač. 19. stor.), hudobné nástroje, symfónia, koncert, sonáta, sláčikové kvarteto, sonátová forma, rondo, Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven.

Romantizmus (19. stor.), hudobné nástroje, symfonická báseň, programová symfónia, Franz Schubert, Robert Schumann, Fryderyk Chopin, Richard Wagner, Giuseppe Verdi, Johannes Brahms, Georges Bizet, Modest Petrovič Musorgskij, Piotr Iljič Čajkovskij, Edvard Hagerup Grieg, Nikolaj Rimskij-Korsakov, Bedřich Smetana, Antonín Dvořák.

Impresionizmus (koniec 19. stor.), Claude Debussy.

Hudba 20. storočia, Maurice Ravel, Béla Bartók, Igor Stravinskij, Sergej Prokofiev, Aram Chačaturjan, Eugen Suchoň, Ján Cikker.
10. **Jazzová hudba**, blues, swing, ragtime, Louis Armstrong.

88. Rytmické cvičenia

The image displays 12 staves of musical notation, each representing a different rhythmic exercise. The exercises are written in treble clef and include various time signatures and note values:

- Staff 1: 2/4 time, eighth and quarter notes.
- Staff 2: 2/4 time, dotted quarter, eighth, and eighth notes.
- Staff 3: 4/4 time, eighth and quarter notes.
- Staff 4: 4/4 time, eighth and quarter notes, ending with a rest.
- Staff 5: 3/4 time, eighth and quarter notes.
- Staff 6: 3/4 time, eighth and quarter notes.
- Staff 7: 4/4 time, eighth and quarter notes.
- Staff 8: 4/4 time, eighth and quarter notes.
- Staff 9: 3/8 time, eighth and quarter notes.
- Staff 10: 3/8 time, eighth and quarter notes.
- Staff 11: 2/2 time, eighth and quarter notes.
- Staff 12: 2/2 time, eighth and quarter notes, ending with a rest.

